

ИНТЕРРЕГ – ИПА Програм прекограничне сарадње
Мађарска - Србија

НАЦРТ

На основу СМЕРНИЦА

Препоручени модел за ИПА II програме прекограничне сарадње

у складу са

УРЕДБОМ КОМИСИЈЕ (ЕУ) о спровођењу, број 447/2014 од 2. маја 2014. године
о специфичним правилима за спровођење Уредбе (ЕУ) број 231/2014 од 11. марта
2014. године Европског Парламента и Савета, на којој је заснован Инструмент за
претприступну помоћ (ИПА II)

Март 2015. године

ЦЦИ	2014ТЦ16И5ЦБ001
Назив	Интеррег-ИПА Програм прекограничне сарадње Мађарска - Србија
Верзија	Нацрт
Прва година	2014
Последња година	2020
Прихватљив од	1.1.2014.
Прихватљив до	31.12.2023.
Број одлуке ЕК	
Датум одлуке ЕК	
Број допунске одлуке Државе Чланице	
Датум допунске одлуке Државе чланице	
Датум ступања на снагу допунске одлуке Државе чланице	
Региони НСТЈ нивоа III (или еквивалентни региони у државама које нису чланице ЕУ) покривени програмом прекограничне сарадње	Csongrád (Чонград жупанија) Bács-Kiskun (Бач-Кишкун жупанија) Западна Бачка (Западнобачки управни округ) Северна Бачка (Севернобачки управни округ) Северни Банат (Севернобанатски управни округ) Јужна Бачка (Јужнобачки управни округ) Средњи Банат (Средњобанатски управни округ) Јужни Банат (Јужнобанатски управни округ) Срем (Сремски управни округ)

САДРЖАЈ

1. ОДЕЉАК 1: СТРАТЕГИЈА ЗА ДОПРИНОС ПРОГРАМА САРАДЊЕ ОДАБРАНИМ ТЕМАТСКИМ ПРИОРИТЕТИМА, РЕЛЕВАНТНОМ СПОРАЗУМУ О ПАРТНЕРСТВУ И НАЦИОНАЛНИМ СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА _____ 8

1.1. Стратегија за допринос програма сарадње одабраним тематским приоритетима, релевантном Споразуму о партнерству и националним стратешким документима _____ 8

1.2. Образложење за расподелу финансијских средстава _____ 25

2. ОДЕЉАК 2: ПРИОРИТЕТНЕ ОСЕ _____ 28

2.1. Приоритетна оса 1 _____ 28

2.1.1 Идентификовање _____ 28

2.1.2 Фонд, основа за израчунавање подршке Уније и образложење избора основе за израчунавање _____ 28

2.1.3 Специфични циљеви тематског приоритета и очекивани резултати _____ 28

2.1.4 Елементи других тематских приоритета који су додати приоритетној осе _____ 29

2.1.5 Активности које ће бити подржане у оквиру тематског приоритета (по тематским приоритетима) _____ 29

2.1.6 Заједнички показатељи и показатељи који су специфични за програм _____ 32

2.1.7 Категорије интервенција _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.1.8 Сажетак планираног коришћења техничке помоћи _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.2. Приоритетна оса 2 _____ 35

2.2.1 Идентификовање _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.2.2 Фонд, основа за израчунавање подршке Уније и образложење избора основе за израчунавање _____ 35

2.2.3 Специфични циљеви тематског приоритета и очекивани резултати _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.2.4 Елементи других тематских приоритета који су додати приоритетној осе _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.2.5 Активности које ће бити подржане у оквиру тематског приоритета (по тематским приоритетима) _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.2.6 Заједнички показатељи и показатељи који су специфични за програм _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.2.7 Категорије интервенција _____ 41

2.2.8 Сажетак планираног коришћења техничке помоћи _____ 42

2.3. Приоритетна оса 3 _____ 43

2.3.1 Идентификовање _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.3.2 Фонд, основа за израчунавање подршке Уније и образложење избора основе за израчунавање _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.3.3 Специфични циљеви тематског приоритета и очекивани резултати _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.3.4 Елементи других тематских приоритета који су додати приоритетној осе _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.3.5 Активности које ће бити подржане у оквиру тематског приоритета (по тематским приоритетима) _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.3.6 Заједнички показатељи и показатељи који су специфични за програм _____ **Error! Bookmark not defined.**

2.3.7 Категорије интервенција _____ 50

2.3.8 Сажетак планираног коришћења техничке помоћи _____ 51

2.4. Приоритетна оса 4	52
2.4.1 Идентификовање	52
2.4.2 Фонд, основа за израчунавање подршке Уније и образложење избора основе за израчунавање	52
2.4.3 Специфични циљеви тематског приоритета и очекивани резултати	52
2.4.4 Елементи других тематских приоритета који су додати приоритетној оси	Error! Bookmark not defined.
2.4.5 Активности које ће бити подржане у оквиру тематског приоритета (по тематским приоритетима)	Error! Bookmark not defined.
2.4.6 Заједнички показатељи и показатељи који су специфични за програм	Error! Bookmark not defined.
2.4.7 Категорије интервенција	60
2.4.8 Сажетак планираног коришћења техничке помоћи	61
2.5. Опис приоритетне осеза техничку помоћ	62
2.5.1 Идентификовање	Error! Bookmark not defined.
2.5.2 Фонд и основа за израчунавање подршке Уније	62
2.5.3 Специфични циљеви тематског приоритета и очекивани резултати	62
2.5.4 Активности које ће бити подржане и њихов очекивани допринос спровођењу програма	62
2.5.5 Показатељи специфични за програм	63
2.5.6 Категорије интервенција	64
2.6. Табеларни преглед показатеља по приоритетним осама и тематским приоритетима	65
3 ОДЕЉАК 3: ПЛАН ФИНАНСИРАЊА	68
3.1 Финансијска средства из ИПА (у еврима)	Error! Bookmark not defined.
3.2.1 Укупна финансијска средства из ИПА и национално кофинансирање (у еврима)	Error! Bookmark not defined.
3.2.2 Анализа по приоритетним осама и тематским приоритетима	70
4 ОДЕЉАК 4: ИНТЕГРИСАНИ ПРИСТУП ТЕРИТОРИЈАЛНОМ РАЗВОЈУ	71
4.1 Локални развој којим управља заједница (где је то релевантно)	71
4.2 Интегрисана територијална инвестиција (ИТИ) (где је то релевантно)	72
4.3 Допринос планираних интервенција макрорегионалним стратегијама и стратегијама морских басена	72
5 ОДЕЉАК 5: СПРОВОЂЕЊЕ ОДРЕДБИ ЗА ПРОГРАМ САРАДЊЕ	74
5.1 Релевантни органи и тела	74
5.2 Заједнички надзорни одбор	75
5.3 Процедура за успостављање Заједничког секретаријата	77
5.4 Сажети опис уређења система управљања и контроле	Error! Bookmark not defined.
5.5 Расподела обавеза међу партнерским земљама у случају финансијских корекција које може да наложи Управљачко тело или Комисија	Error! Bookmark not defined.
5.6 Коришћење евра	Error! Bookmark not defined.

5.7	Укључивање партнера _____	Error! Bookmark not defined.
6	ОДЕЉАК 6: ХОРИЗОНТАЛНИ ПРИНЦИПИ _____	91
6.1	Одрживи развој _____	91
6.2	Једнаке могућности и недискриминација _____	92
6.3	Равноправност мушкараца и жена _____	93
АНЕКСИ	_____	94

Листа коришћених скраћеница

АП Војводина	Аутономна покрајина Војводина
БДП	Бруто друштвени производ
ВК	Водећи корисник
ГР	Група ревизора
ЕК	Европска комисија
ЕИБ	Европска инвестициона банка
ЕУ	Европска унија
ЕУР	Евро
ЕУСДР	Стратегија ЕУ за Дунавски регион
ЗНО	Заједнички надзорни одбор
ЗНУО	Заједнички надзорни и управљачки одбор
ЗС	Заједнички секретаријат
ИКТ	Информациона и комуникациона технологија
ИМИС	Интегрисани систем за праћење и информисање
ИПА	Инструмент за претприступну помоћ
ИПАРД	Инструмент за претприступни рурални развој
ИТ	Информациона технологија
ИТИ	Интегрисана територијална инвестиција
ИР	Истраживање и развој
ИРИ	Истраживање, развој и иновације
КЕИ	Канцеларија за европске интеграције Владе Републике Србије
КТ	Контролна тела
ЛЕР	Локални економски развој
ЛР	Локални развој којим управља заједница
М	Милион

МСП	Мала и средња предузећа
МоУ	Меморандум о разумевању
НТ	Национално тело
НДРДЦ	Концепт националног развоја и регионалног развоја 2020
НВО	Невладина организација
НИПАК	Национални ИПА координатор
НРП	Национални програм реформи
НСТЈ	Номенклатура статистичких територијалних јединица
ПА	Показатељ учинка
ПО	Приоритетна оса
ПР	Показатељ резултата
ПС	Прекогранична сарадња
ПЗ	Пројектни задатак
РГ	Радна група
РТ	Ревизорско тело
РЗС	Републички завод за статистику
СЗ	Стратегија паметне специјализације
СЕА	Стратешка процена утицаја на животну средину
СРБ	Србија / српски
СТ	Сертификационо тело
SWOT	Снаге, слабости, прилике, претње
СЗПО	Програмска канцеларија Сечењи
ТЕН-Т	Трансевропска саобраћајна мрежа
ТП	Тематски приоритет
ТПо	Техничка помоћ
УО	Управни одбор
УТ	Управљачко тело

ФТЕ	Еквивалент пуном радном времену
ХЦСО	Мађарски централни завод за статистику
ХУ	Мађарска / мађарски

1. ОДЕЉАК 1: СТРАТЕГИЈА ЗА ДОПРИНОС ПРОГРАМА САРАДЊЕ ОДАБРАНИМ ТЕМАТСКИМ ПРИОРИТЕТИМА, РЕЛЕВАНТНОМ СПОРАЗУМУ О ПАРТНЕРСТВУ И НАЦИОНАЛНИМ СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА

1.1. Стратегија за допринос програма сарадње одабраним тематским приоритетима, релевантном Споразуму о партнерству и националним стратешким документима

1.1.1. Опис стратегије програма сарадње за допринос одређеним тематским приоритетима, релевантном Споразуму о партнерству и националним стратешким документима

АНАЛИЗА ПРОГРАМСКЕ ОБЛАСТИ

Као први корак приликом припреме Програма прекограничне сарадње Мађарска - Србија (у даљем тексту Програм сарадње, ЦП или само Програм), припремљене су Ситуациона и SWOT анализа, како би се истражиле специфичне одлике региона, осмислила структура приоритета и идентификовале области за спровођење интервенција и активности. Анализа је завршена и одобрена у септембру 2013. године и представља уз Програм сарадње пратећи документ. Ово поглавље представља сажетак анализе, који је усредсређен на главне одлике и изазове пограничног региона (у даљем тексту ПР) којима ће се бавити овај Програм. У њему је приказан преглед релевантних података и кључних резултата анализе, којем су додати ажурирани подаци и информације кад год су биле доступне. Детаљнија статистика, табеле, мапе и наведени извори информација су представљени у приложеној Ситуационој анализи.

Територија

Програмска област покрива девет жупанија/округа (НСТЈ ниво III или еквивалент¹): жупаније Чонград (Csongrád) и Бач-Кишкун (Bács-Kiskun) у Мађарској и Западнобачки, Севернобачки, Јужнобачки, Севернобанатски, Средњебанатски, Јужнобанатски и Сремски округ у Србији. Српски окрузи НСТЈ III (или еквивалентног) нивоа заједно чине регион Војводине на НСТЈ II нивоу.

Са укупном површином од 34.214 км², Програмска област покрива 13,66% територије Мађарске и 24,33% територије Србије.²

Становништво

По подацима мађарског Централног завода за статистику (ХЦСО), Мађарска је 2013. године имала 9.908.798 становника, док их је у Србији било 7.181.505³. ПР има нешто мање од три милиона становника, од чега је две трећине у Србији, а једна трећина у Мађарској.

32,22% становника ове области живи у Јужнобачком округу (616.111); следе жупаније Бач-Кишкун (519.930) и Чонград (409.571), а у ове три области се налазе и три највећа града (Нови Сад, Сегедин и Кечкемет). Најмањи округ је Севернобанатски са 5% (144.672) укупног становништва програмске области.

¹ У случају Србије, користиће се "НСТЈ ниво III или еквивалент", с обзиром да таква статистичка јединица још увек не постоји у Србији.

² Извор: РЗС и ХЦСО онлајн базе података

³ Статистички годишњак, 2012. година, стр. 31.

Највећи град је Нови Сад, у којем, рачунајући и околна насеља, живи више од 330.000 становника, што га чини важним економским центром не само у АП Војводини већ и у целој Србији. Следе га Сегедин (170.000 становника) и Суботица (143.000 становника).

Процент становништва које живи у урбаним насељима (у складу са терминологијом Републичког Завода за статистику Србије) у АП Војводина достиже 60%; док је проценат становништва које живи у градовима са мађарске стране око 70%.⁴ На основу пописа из 2011. године, Бач-Кишкун је најруралнија жупанија у Мађарској (97 руралних насеља од укупно 119), затим жупанија Чонград (50 руралних насеља од укупно 60).⁵ Аутономна Покрајина Војводина (АП Војводина) је такође по свом карактеру претежно рурална (415 руралних насеља од укупно 467).

Посматрајући промену броја становника у Програмској области, може се приметити укупно смањење од 5,7% за период од 2002. до 2013. године. До највећег пада је дошло у окрузима у Србији; АП Војводина је остала без готово 120.000 становника.⁶ Јужна Бачка је била једини округ у оквиру програмске области у којем је забележен раст броја становника, за 24.000 особа (3,6%). По мишљењу стручњака, главни разлог за ову миграцију становништва ка престоници АП Војводина, Новом Саду, била је неповољна економска ситуација у већини градова у АП Војводина (као и генерално у целој Србији). Из тог разлога, многи млади људи се селе пре свега у Београд или Нови Сад. Такође, Нови Сад је административни и универзитетски центар АП Војводине, захваљујући томе привлачи велики број људи због посла и школовања.

У Мађарској је забележен пад од 2,6% у периоду од 2002. до 2013. године.⁷ Стопа смањења броја становника, током анализираниог временског периода, превазилазила је национални просек и у жупанијама Чонград (4,3%) и Бач-Кишкун (4,8%), како због ниске стопе наталитета тако и због миграција. Просечни очекивани животни век у Мађарској је 75 година, што је значајно повећање од 1990. до 2010. године (9%). У Србији је просечни очекивани животни век 74 године, што је скромно повећање од 1990. до 2010. године (3%). Просечни очекивани животни век за жене (76 година) је у обе државе већи него код мушкараца (71-72 године).

Расподела становништва програмске области, у складу са старосним групама 0-14, 15-64, и 65+, веома је слична у свим жупанијама/окрузима⁸: најмлађа старосна група обухвата око 14% укупног становништва, најстарија око 17-18%, а становништво између 15 и 64 године (категирија радно способног становништва) има далеко највећи удео са 68-69%. Коефицијент старосне зависности (однос броја људи који су млађи или старији од радно способне старосне групе и броја људи који припадају радно способној старосној групи) је у жупанији Бач-Кишкун порастао за 2,5%, а у жупанији Чонград за 3%. У поређењу са ЕУ27, ови подаци указују на тренд старења становништва који је изнад европског просека, што је огроман проблем за програмску област, нарочито у селима.

Док је проценат Мађара у српским окрузима у неким случајевима значајан (нпр. у Севернобанатском њихов удео је преко 45%), мали број Срба у Мађарској се тако и изјаснио током пописа из 2011. године (највећи број је забележен у жупанији Чонград, 0,3%).

Постоји много националних мањина у пограничним окрузима у Србији. Око 67% становника АП Војводина се изјаснило као Срби. Овај мултикултурални састав указује на веома шаролику слику у српским окрузима.

⁴ Извори: ХЦСО (2011); РЗС (2011)

⁵ ХЦСО (2013б), стр. 9.

⁶ У складу са подацима које је објавио РЗС, између 2009. и 2011. године, природни прираштај становништва у АП Војводини је био око 10.000 особа годишње. Међутим, нису доступне информације о миграцијама, које би омогућиле прецизније анализе промена становништва.

⁷ ХЦСО (2013а), стр. 7.

⁸ Статистика РЗС и Еуростата(2011)

Процент ромског становништва унутар програмске области је у распону од 3,9% у Средњебанатском до 1,1% у жупанији Чонград. Остале етничке групе у овом подручју, између осталих, укључују Немце, Хрвате, Словаке, Румуне, Русине, Буњевце и Југословене.

Економија и тржиште рада

Економски развој је кључни елемент у креирању инклузивног друштва, више радних места, као и смањивању регионалних разлика. Сличности и комплементарности две стране раздвојених границом стварају одличне прилике, које могу бити искоришћене кроз повећану и циљану сарадњу, засновану на следећим економским одликама:

Пољопривреда/производња хране је и даље релативно важан привредни сегмент са обе стране границе у поређењу са економским просеком (АП Војводина учествује са 8% у БДП, док Регија велике јужне равнице учествује са 11%). Пољопривреда је у АП Војводини препозната као важан развојни сектор, што се одражава и на стратешке развојне планове. Међутим, развој овог сектора је ограничен недостатком поверења између пољопривредних произвођача, што се рефлектује и у потешкоћама приликом оснивања ефикасних удружења пољопривредних произвођача (група произвођача), која би била у складу са најбољим европским праксама. Унапређивање и стварање додате вредности у локалној производњи такође су препознати као један од проблема у овом сектору.

Поред пољопривреде, овај регион има развијену индустрију. АП Војводина је најиндустријализованији део Србије, са снажним секторима прераде хране и производње сокова и напитака, као и развијеном хемијском индустријом, производњом гуме и пластике, нафте и нафтних деривата и обрадом метала. Мађарска погранична област има велики потенцијал у области рударства (експлоатација нафте и гаса), производној индустрији (аутомобилска и механичка опрема), преради хране и биотехнологији.

Економија, заснована на знању, такође је присутна у програмској области, захваљујући високообразованом кадру и истраживачким установама које су концентрисане на водећим универзитетима, пре свега на универзитетима у Сегедину и у Новом Саду. Такође, на обе стране постоје слична истраживачка поља: медицина и здравље, пољопривреда, инжењерство, ИКТ, које, све заједно, упошљавају 51% свог истраживачког кадра на мађарској страни и 63.5% на српској страни. Трошкови за истраживање и развој су са обе стране границе далеко испод ЕУ просека, који је 2% (0,55% у жупанији Бач-Кишкун, 0,9% у АП Војводина), а стање је у том смислу боље једино у жупанији Чонград (1,9%). Регионалне ИР активности, уопштено гледано, углавном покрећу универзитети, тако да не рефлектују увек стварне развојне потребе локалних предузећа. Текуће оцењивање актуелног ИПА програма прекограничне сарадње Мађарска-Србија је показала да би боља укљученост „крајњих корисника резултата истраживања“ била од користи за регионалну економију.

Са обе стране границе постоји добро развијена инфраструктура за пружање подршке привреди: бизнис инкубатори (осам на мађарској страни, шест на српској) који се налазе у индустријским парковима или кластерима пружају услуге МСП и подржавају почетнике у бизнису. Кластери (преко 50 у програмској области) имају сличне профиле и одговарајућа универзитетски-базирана истраживања и образовну позадину (нпр. металуршку, мехатроничку, медицинску, ИТ, пољопривредну).

Међутим, недостатак прекограничне сарадње између релевантних кластер организација и чланица кластера умањује могућност ефикасног коришћења постојећих потенцијала.

Што се тиче запослености, ситуација у пограничним областима се знатно разликује са мађарске и са српске стране. Стопа незапослености је знатно већа са српске стране, али са обе стране границе она је знатно изнад европског просека, као и изнад националних просека. Између

2009. и 2011. године, стопа незапослености, радно способног становништва (између 15 и 64 године), у Мађарској је порасла са 7% на 9,4%, у Србији са 11,6% на 16,7%, док је у Војводини порасла са 8,6% на 16,6%. Незапосленост међу младима прати исти шаблон: нагло је порасла на српској страни (62,14% у 2011. години), и била је више него двоструко већа него незапосленост међу младима на мађарској страни (27,9% у 2011. години). Стопа запослености међу женама је нижа од просечне стопе запослености у ПР.

Статистика показује да постоји знатан јаз (приближно 100%) у платама између две стране границе, у корист Мађарске, што би могло да генерише значајан прилив радне снаге из АП Војводина у мађарске жупаније. Боље прилике на тржишту рада и већи приходи би могли бити покретачка снага за повећање броја оних који би путовали на посао, што би допринело територијалној предности пограничног појаса. Ово би могло бити додатно ојачано због чињенице да су Мађари највећа етничка група међу етничким мањинама, које чине 35% укупног становништва АП Војводина. Међутим, непредвидива дужина чекања на граничним прелазима чини свакодневни одлазак на посао у суседну земљу прилично напорним, а такође треба узети у обзир потребу поседовања радних и боравишних дозвола.

Просечни ниво образовања у АП Војводина је нешто нижи него на мађарској страни. Образовање одраслих особа у Србији није регулисано законом, не постоји специфична процедура акредитовања за институције и програме за образовање одраслих. Искуство Мађарске би могло бити од користи приликом унапређивања овог облика образовања. Интервенције би требало да се концентришу на превазилажење уских грла која резултирају неусклађеношћу између резултата образовања и потребе (прекограничног) тржишта рада, посвећујући посебну пажњу секторима који стимулишу раст и иновације. Различит професионални фокус средњошколског стручног образовања ове две земље пружа добру прилику за сарадњу у области стручног образовања.

Животна средина, климатске промене и спречавање ризика

Када се говори о прилагођавању климатским променама и ублажавању њихових последица, као и о одрживом коришћењу природних ресурса, могу се идентификовати следеће кључне области:

Управљање водама:

Највећи део земљишта у програмској области је обликован рекама Дунав и Тиса и њиховим притокама. Остале велике реке које имају утицај на програмско подручје су реке Сава, Мориш, Криш, Тамиш и Бегеј. Сходно томе, са изузетком Сремског округа, у овој области доминирају равнице ниске надморске висине. Просечна надморска висина је између 70 - 120 м, међутим, ипак се могу идентификовати разнолике области са различитим природним пореклом.

Водостај главних река је веома променљив: и поплаве и суше су велики проблем. Поред природне водне мреже, систем канала Дунав-Тиса-Дунав у АП Војводина, укупне дужине 690 километара, један је од најдужих система канала које је направила људска рука у Европи. Површинске воде омогућавају постојање значајне еколошке мреже, обезбеђују воду за пољопривреду и туризам, осигуравају снабдевање подземних водних басена и служе као важне навигационе руте, нарочито у АП Војводини.

Подземне, бунарске и термалне воде су такође важни ресурси. Као и реке, ови подземни водни басени такође прелазе границе и формирају хидродинамички кохерентан систем између Дунава и Тисе. Подземне воде се црпе за комуналне потребе, у пољопривредне и индустријске сврхе. У жупанијама Бач-Кишкун и Чонград црпи се приближно 60-65 милиона м³ воде годишње, док у АП Војводини та цифра достиже и 90-100 милиона м³ воде, од чега се 40-45 милиона м³ користи као пијаћа вода, а 50-55 милиона м³ воде се црпи у индустријске сврхе.

Квалитет воде у Дунаву је угрожен како због мађарских тако и због српских урбаних центара. Због недостатка значајније развијене индустрије и изградње општинских постројења за прераду отпадних вода, квалитет воде у Тиси је прилично добар.⁹ Квалитет површинских вода је такође важан због чињенице да се највећа количина воде за пиће у АП Војводини тренутно узима из филтрационих бунара на обалама река, иако постоји јасна тенденција све чешћег коришћења артезијских бунара мада је квалитет воде за пиће лошији од националног просека. Стога је побољшање квалитета воде за пиће од највеће важности за цело подручје обухваћено програмом.

Интегрисано управљање засновано на заштити комплетног слива је потребно у овом подручју, како би се очувао добар квалитет и одговарајућа количина површинских и подземних вода. Примена директива ЕУ у Србији је од посебне важности. У ту сврху, такође је потребно имати заједнички координисан систем праћења квалитета вода и хидролошку базу података, као и заједнички план за резервоаре за задржавање и филтрацију вода, нарочито у подручју између Дунава и Тисе. Повезивање система за наводњавање и оживљавање старих канала знатно би повећало прилагодљивост релевантних пољопривредних субјеката са обе стране. Канале за наводњавање би требало интегрисати у еколошку мрежу.

Поплаве и вишак воде:

Услед климатских промена, очекује се да ће се учесталост и опсег поплава повећати у будућности. Проблеми се могу нарочито интензивирати у зимском периоду, који ће постати топлији и влажнији. Дунав и његова највећа притока, Тиса, били су погођени изузетним поплавама у протеклих 10 година (Дунав 2013. године, Тиса 2006. и 2010. године). Током маја 2014. године Србија је претрпела огромну штету и губитке због поплава. Иако су подручја која су била најтеже погођена у централном делу земље, а не у програмској области, екстремно велика штета (која је износила преко 1.500 милиона евра, на основу извештаја о поплавама у Србији из 2014. године који су заједнички припремили Влада Републике Србије, Уједињене нације и Светска банка) указује на важност мера интегрисане заштите од поплава.

Још један веома важан хидролошки ризик представљају прекомерне унутрашње воде, што погађа пре свега жупанију Чонград и банатски регион у АП Војводини. Након топљења снега или периода обилних киша, велике површине земље могу се наћи под водом. У Мађарској, просечна штета, проузрокована вишком површинске воде, на годишњем нивоу износи приближно 100 до 150 милиона евра. У АП Војводина је током 2010. године више од 100.000 хектара било под прекомерном унутрашњом водом, а више од 400.000 хектара пољопривредних и насељених подручја је било угрожено. И у Србији и у Мађарској је повећан ризик од вишка воде и то захтева концентрисане мере које би биле подржане добрим координисаним системом за упозоравање и информисање.

Суше:

Неке области програмског подручја су биле тешко погођене сушама у последњих 20 година, док су се учесталост и јачина суша повећали у протеклих 10 година. Штета коју су суше изазвале у Мађарској током 2003. године је процењена на 130 милиона евра, док је током 2012. године достигла 1.300 милиона евра (10 пута више), због екстремно високих температура.

Учесталост сушних година се повећава и са мађарске и са српске стране границе. На основу модела, предвиђа се да ће се неповољни тренд наставити до 2100. године. У том смислу, овај регион ће се суочити са великим изазовима у будућности, јер је Југоисточна Европа једно од најтеже погођених подручја када се говори о сушама. Очекује се да ће се средња годишња температура повећати за 0,5 до 1,5 степен Целзијуса до 2050. године, и 3,5 до 4 степена

⁹ ICPDR 2007

Целзијуса до 2100. У међувремену, предвиђа се смањење падавина од 30 до 100 мм до краја века. Број летњих дана ће се повећати за 30 до 40 дана у просеку.

Предвиђа се да ће доћи до смањења приноса због повећаног ризика појаве суша у периоду јул-август за 30-50% у наредним деценијама. Како би се смањили губици пољопривредних производа као последица екстремно сушних периода, пожељна је разрада и касније спровођење система раног упозоравања. Међутим, то захтева хармонизоване активности праћења и моделирања суша у ПР.

Појава екстремних падавина:

Побољшање дренаже захтева побољшавање градских канализационих система, као и изградњу резервоара за атмосферске воде. Екстремне олује и грађ су такође све учесталије природне појаве и представљају значајан ризик за пољопривредну производњу у програмској области. У АП Војводини је 2001. године успостављен систем заштите од грађа који се показао врло ефикасним приликом смањивања штете изазване овом непогодом: просечни годишњи губици у пољопривредној производњи проузроковани грађом били су око 70% мањи између 2002. и 2010. године у поређењу са периодом од 1987. до 2001. године (пре успостављања система)¹⁰. Међутим, пошто систем није проширен на мађарску страну, северни део Војводине и мађарске жупаније су још увек изложени штети од грађа. Како би се спречио губитак усева и имовине људи, планирање и спровођење заједничког противградног система и система упозоравања на олује су неопходни.

Обновљиви ресурси:

- Соларна електрична енергија: Потенцијали за производњу соларне електричне енергије у програмској области су изузетни када се упореде са европским подацима. Програмска област се налази у центру Европе, у Карпатском басену, где је клима континентална. Енергија соларног зрачења је између 1.300 и 1.500 kWh/m² у овом подручју. Упркос високом потенцијалу, ширење коришћења уређаја које покреће соларна енергија показује тенденцију спорог раста у поређењу са међународним подацима, а разлог за то су релативно мали и непредвидиви извори финансирања и остале административне препреке.
- Термалне воде: потенцијал за искоришћење термалних вода у Регији велике јужне равнице и АП Војводини је изузетан, а хидрогеолошке карактеристике су такође добре. Температура, као и количине термалних вода пружају добру основу за успешно спровођење пројеката и коришћење термопотенцијала. Температура термалне воде која се може користити је 90-95°C у Сегедину и околини, а у АП Војводина је 60-80°C. Количина воде која се може користити може да достигне 60-80 м³/х са модерним системима. То све резултира грејним потенцијалом од 2,0 – 4,5 MW по бунару, што може бити додатно повећано коришћењем модерних технологија.
- Биомаса добијена од пољопривредног отпада: Пољопривредне активности као резултат производе и велике количине нуспроизвода различите врсте, који могу бити коришћени као одговарајућа секундарна сировина за производњу топлотне енергије на локалном нивоу. 80% производње енергије из обновљивих извора у Србији потиче из енергетског искориштавања биомасе. У Мађарској директна и индиректна потрошња биомасе годишње се састоји од 3.300.000 м³ дрвне биомасе, 320.000 тона биомасе пољопривредног порекла и 4.090.000 тона отпадне биомасе. На основу података из стратешких планова, тренутни капацитети би могли бити знатно увећани у обе земље.

Природне резерве и биолошки диверзитет:

¹⁰ М. Радмановац, Републички хидрометеоролошки завод Србије, 2010

Веома интензивне пољопривредне активности у Бачкој, Банату и Срему значајно утичу, на негативан начин, на проширивање заштићених подручја. Сходно томе, унапређење националне еколошке мреже би било веома пожељно у АП Војводина. Подручја која су најподеснија за очување биодиверзитета су долине река и солила ниске економске вредности. У АП Војводини постоји само један национални парк (НП Фрушка Гора), међутим, укупна површина заштићених подручја је 82.000 хектара, која је расподељена на 112 природних резервата.

Као последица променљивости земљишта и доступности воде, коришћење земље је много комплексније и хетерогеније у жупанијама Бач-Кишкун и Чонград у поређењу са српским окрузима. У Мађарској су практично сва вредна и пространа природна станишта део мреже НАТУРА 2000. Са мађарске стране се налазе три национална парка. Цела територија Националног парка Кишкуншаг, као и неки делови Националних паркова Криш–Мориши Дунав-Драва налазе се у пограничном подручју. Ови национални паркови су пример типичних екосистема пешчаних степа и низинских поплавних шума.

Очување биолошког диверзитета и аутохтоних врста у данашњој променљивој средини постаје све теже. Комплексне стратегије су неопходне у том смислу, као и њихова интеграција са интервенцијама у области управљања водама и климатских промена. Најважнији аспект би био повећање заштићених мочварних области и резервоара еколошке воде. Пажљиво планирање и процене су неопходни, како би се задовољили интереси свих релевантних субјеката.

Како би се обезбедила друштвена одрживост природних резервата, требало би повећати њихову доступност широј јавности. То би имало важну улогу у еколошком образовању и могло би такође да резултира растом туризма. Кључна област развоја би могли бити меандри дуж Дунава и Тисе.

Саобраћај

Одсуство добрих и усклађених прекограничних саобраћајних веза (нарочито када је у питању јавни превоз) ограничава интензивирање друштвене и економске прекограничне сарадње.

Највећи део прекограничног саобраћаја се одвија на јавним путевима. Транзитни саобраћај је у сталном порасту на граничним прелазима и задржавање је релативно дуго. Просечна удаљеност између граничних прелаза је прилично велика у поређењу са европским стандардима: 38,5 км са мађарске стране, док је са српске стране 40,74 км. Током 2012. године је дневни просек за број путника који су користили шест граничних прелаза био 22.479. Од шест постојећих граничних прелаза, само један могу да користе сва возила без икаквих ограничења (у смислу радног времена, врсте возила и државе из које возило долази), а три су отворена 24 часа дневно.

Овај регион има повољну географску локацију у смислу логистике: Трансевропске транспортне мреже пролазе кроз њега (Бр. X/б Будимпешта – Кечкемет – Сегедин – Нови Сад – Београд; Коридор VII уз Дунав). Програмска област се налази на траси Паневропских коридора VII и Xб. Они служе и као међународна веза за превоз путника и робе из и ка Турској, Бугарској и Македонији са једне стране, и Немачкој, Чешкој, Украјини, Пољској, Аустрији, Словачкој, Белгији и Холандији са друге. Међутим, потенцијали логистичког сектора остаје неискоришћен због релативно спорог преласка границе. Ови потенцијали би могли бити искоришћени побољшањем транспортних веза исток-запад између ТЕН-Т коридора север-југ.

Постоји видан недостатак одговарајућих железничких веза у програмској области. Железничка веза између Сегедина, Суботице и Новог Сада је веома слаба. Са мађарске стране постоји железничка линија у правцу исток-запад, од румунско-мађарске до мађарско-српске границе, која чини саставни део јединствене ТЕН-Т мреже (на основу Анекса I Уредбе 1315/2013

Европског парламента и Савета), која се даље наставља до Суботице у РС (као што је приказано у Анексу III Уредбе 1315/2013 Европског парламента и Савета-индикативни наставак ка суседним земљама). Њен даљи наставак ка западу није део ТЕН-Т/СЕЕТО јединствене мреже али би могао да обезбеди везу између Коридора Хб и Коридора VII (Дунав). Било које будуће финансијске обавезе укључујући подршку Европске уније за финансирање нових линија, ће одражавати дужину планиране линије са сваке стране.

Постоје два прелаза на српско-мађарској граници: Келебија-Суботица и Роске-Хоргош. Гранични прелаз у месту Роске је отворен за међународни, путнички и теретни саобраћај, 24 часа дневно. Међународна железничка линија између Будимпеште и Београда пролази границу на граничном прелазу Келебија-Суботица, што објашњава већи просечни број путника на дневном нивоу (489) у поређењу са железничком линијом Реске-Хоргош (57). Друга бројка јасно указује на низак ниво железничког саобраћаја унутар програмске области, који је резултат лоших услова, недостајуће мреже железничких пруга и дотрајалих железничких превозних средстава.

Када се говори о јавном превозу, постоји само неколико аутобуских и железничких линија, и све њих одликује временски дуго путовање када се погледа раздаљина коју те линије покривају. На пример, раздаљина од Сегедина до Суботице је око 45 километара, док је минимално трајање путовања аутобусом 1 сат и 35 минута, а возом 2 сата и 6 минута. Најбржа аутобуска линија између Сегедина и Новог Сада (136 км) је 3 сата и 5 минута. Директна железничка линија не постоји, а најбржом возом потребно 5 сати и 24 минута.

Водни саобраћај је, у општем смислу, неискоришћена прилика у програмској области. Водни путеви нису прикладни ни за теретни ни за путнички саобраћај, мада постоји неколико лука на реци Тиси у програмској области (у Сомбору, Апатину и Сенти). Тиса није пловна у неким својим деловима (пре свега због изузетно ниског водостаја на релацији Чонград-Кишкере), и из тог разлога је превоз путника у туристичке сврхе реалнија опција. Водни гранични прелази на Тиси постоје у Сегедину и Кањижи, отворени су за међународни путнички и теретни саобраћај између 07 и 19 часова. Очекује се да ће река Дунав, која је одређена као европски Коридор VII, допринети повећању речног саобраћаја у овом подручју.

Две најважније бицикличке стазе у овом подручју су ЕуроВело 11 (уз реку Тису) и ЕуроВело 6 (уз реку Дунав), које су са мађарске стране повезане са неколико бицикличких стаза од регионалне важности. Не постоје континуиране локалне или регионалне бицикличке стазе са српске стране; у програмском подручју су до сада изграђиване само деонице. Умрежавање прекограничних бицикличких стаза је пре свега било мотивисано туризмом, што може бити искоришћено и као темељ будућег развоја, и пропраћено изградњом инфраструктуре и услуга прикладним за бициклисте.

Када се разматра потенцијални развој прекограничне саобраћајне инфраструктуре на основу претходно идентификованих недостатака, успостављање шенгенског система контроле граница мора бити узето у обзир. Из тог разлога су потребни стални разговори о развојним могућностима у области преласка границе, у које би требало укључити широк спектар заинтересованих организација. Неке од њих су: службе граничне контроле, управе царина, службе за управљање друмским и железничким саобраћајем и развојне организације.

Туризам и културно наслеђе

Две мађарске жупаније, у пограничном подручју, припадају мање привлачним туристичким дестинацијама Мађарске, када се узму у обзир главни туристички показатељи: 2012. године, на основу броја туриста, Чонград је био 12, а Бач-Кишкун 16. од укупно 19 мађарских жупанија и Будимпеште. Ипак, туризам има већу важност у мађарском пограничном подручју него у

српском, на основу главних туристичких показатеља (број туриста и број ноћења), како у апсолутним вредностима тако и по глави становника.

Током 2012. године је у жупанији Бач-Кишкун скоро 165.000 туриста остварило 411.000 ноћења у хотелском и приватном смештају. Просечна дужина боравка је била 2,5 дана. Скоро три четвртине гостију били су домаћи туристи, са 64% ноћења. Две најпосећеније туристичке локације су седиште жупаније, Кечкемет и термална бања Кишкунмајша, на коју отпада 50% ноћења у жупанији Бач-Кишкун.

У жупанији Чонград је скоро 216.500 туриста остварило 467.000 ноћења у хотелском и приватном смештају током 2012. године. Просечна дужина боравка је била 2,2 дана, дакле краћа него у Бач-Кишкуну. 70% гостију су били домаћи туристи, са сличним односом ноћења. Сваки други туриста у округу посети и седиште округа Сегедин. Поред њега, остале историјске локације и насеља са термалним бањама или природним плажама би такође могли да привуку значајан број туриста (Морахалом, Ходмезевашархељ, Сентеш). На основу статистике ХЦСО, просечни промет који остваре термалне бање у овом округу је 149.000 посетилаца. Важне једнодневне туристичке дестинације се такође налазе у овој жупанији, као што је Национални парк Опустасер.

У АП Војводини близу 300.000 туриста је остварило 760.000 ноћења у свим облицима смештаја током 2012. године, што чини 11% укупног туристичког промета у Србији. Просечна дужина боравка је 2,16 дана, мање од просека у Србији. 60% гостију су били домаћи туристи са нешто мањим уделом у укупном броју ноћења. Дужина боравка иностраних туриста је била краћа од просека. Окрузи АП Војводина су различито постављени као туристичке дестинације, и промет туриста је умерено концентрисан: најпосећенији округ је био Јужнобачки (са једном трећином свих ноћења), јер се у њему налази Нови Сад; затим следе Севернобачки, Севернобанатски и Сремски округ (са уделом од 14-15%).

Посматрајући тенденције у пограничном подручју, након знатног смањења туристичког промета од 2008. године, ситуација је почела да се благо поправља или стагнира од 2010. године, као резултат раста посета иностраних туриста. Међутим, просечна дужина боравка се у програмском подручју смањила са обе стране границе, што указује на неопходност унапређивања атрактивности туристичке понуде, која би била прикладна за дуже боравке. У целом подручју, 678.000 гостију је остварило више од 1,6 милиона ноћења у свим облицима смештаја током 2012. године. Просечна дужина боравка је била 2,4 дана. Удео иностраних туриста је био око 35%, како у укупном броју туриста тако и у броју ноћења.

Прекогранични туристички промет који је регистрован у хотелском смештају се разликује у овом подручју: удео туриста из Србије је занемарујући у жупанији Бач-Кишкун (испод 1%), док је значајан у жупанији Чонград (16% свих иностраних ноћења, са тенденцијом динамичног раста – 2011. године је то било само 10%). Удео туриста из Мађарске је умерен у АП Војводина: на основу удела у Северној Србији, процењује се да је он око 5% свих иностраних ноћења.

Територијалне неједнакости, у смислу нивоа развијености туристичке понуде и различитости између две стране границе, када се говори о стандардима квалитета и туристичкој инфраструктури, су проблеми које је потребно решити.

Погранично подручје је богато културним и природним вредностима, међутим, туристички потенцијали су недовољно искоришћени. Поред постојећих туристичких вредности, нарочито кад се ради о здравственом, културном (фолклор и традиционалне вештине), гастрономском, руралном, еколошком и активном туризму (са неким главним атракцијама које имају велики број посетилаца), видан је и недостатак интегрисаних туристичких производа, заједничких тематских пакета, како по садржају тако и по физичком повезивању између дестинација, затим недостатак атракција и модерне, врхунске туристичке понуде са широким дијапазоном елемената који би туристе привукли, нарочито у погледу дужег боравка.

Поред заједничких вредности (нпр. заједничка историјска и културна баштина, сличност етничких група, народне традиције, природне вредности), комплементарни елементи понуде (локални специјалитети – нпр. локална културна и народна баштина, гастрономија, програми активности, бање у Мађарској, православно наслеђе и планински туризам у Србији) и зачеци сарадње могу бити искоришћени као темељ за обједињену туристичку понуду.

Препрека за усклађени туристички развој је недостатак заједничке регионалне туристичке развојне стратегије, маркетинг план и брендирање. Бољи приступ шире јавности информацијама о најважнијим културним, друштвеним и економским вестима и догађајима у пограничном подручју би такође могао стимулисати повећање туристичке сарадње.

Заједнички историјски и културни корени обезбеђују солидну основу за сарадњу локалних заједница. У ИПА Програму прекограничне сарадње Мађарска - Србија за период 2007-2013. године била је наглашена потреба за пројектима сарадње и заједничким активностима, пре свега у области спорта и културе. Потреба за таквом врстом пројеката и даље постоји, нарочито у етнички мешовитим областима, и има значајан утицај на јачање узајамног разумевања и развој ресурсних потенцијала у региону.

ОПРАВДАЊЕ ЗА ОДАБРАНУ ИНТЕРВЕНТНУ СТРАТЕГИЈУ

Општи циљ Програма је следећи:

“Уравнотежен развој региона уз јачање економске сарадње путем одрживог коришћења природних и културних ресурса.”

Постизање општег циља може бити осигурано применом стратегије и интервенција наведених у даљем тексту.

Погранично подручје Мађарске и Србије не припада најразвијенијим подручјима Европе. Међутим, положај АП Војводина унутар Србије и положај две мађарска жупаније унутар Мађарске се сматрају релативно јаким, како са друштвеног, тако и са економског становишта. Важност активности које су повезане са пољопривредом у пограничном подручју је већа него што је то просек за обе државе. Главна насеља са значајним потенцијалом за запошљавање – као што су Нови Сад, Сегедин, Кечкемет и Суботица – имају велику улогу у привреди овог подручја, нарочито у прерађивачкој индустрији. ИР и високообразовне институције које се углавном налазе у највећим градовима такође су велики покретачи локалног економског развоја. Ово су капацитети чији потенцијал регион треба да искористи.

Како би се стимулисао привредни раст, пољопривреда нуди добру прилику: активности у области производње, продаје и прераде хране је потребно развијати на начин који ће бити више окренут иновацијама. Још једна могућност је боље искориставање резултата активности регионалног ИР сектора (нпр. у области пољопривреде/производње хране, ИКТ, здравства, механотронике, итд.), од стране локалних предузећа, и њиховог заједничког коришћења унутар пограничног подручја. Први налази оцењивања текућег ИПА Програма прекограничне сарадње Мађарска - Србија за период 2007-2013. године указали су на ове прилике као на кључни предуслов за стимулисање развоја локалне економије. Све то заједно оправдава унапређивање привредног развоја путем јачања сарадње међу локалним предузећима, кластерима и истраживачких и развојних институција, што је у складу са приоритетима наведеним у Стратегији Европа 2020 и приоритетима влада обе земље, како би се обезбедио економски раст. Подржане активности ће бити спроведене кроз сарадњу економских актера и организација са истраживачким потенцијалом, у складу са иновационим стратегијама релевантним за програмску област (Стратегија паметне специјализације (С3) за Регију велике

јужне равнице и Прекогранична иновациона стратегија Регије велике јужне равнице и АП Војводине).

Тржиште рада и показатељи запослености су, међутим, прилично слаби, делимично и због недавне кризе. Стопа незапослености младих са обе стране границе је висока у поређењу са европским просеком. У АП Војводини је више него двоструко већа него на мађарској страни, резултирајући миграцијом млађе радне снаге ка западноевропским земљама. Миграција млађе генерације такође доприноси повећању коефицијента старосне зависности, стога је од кључне важности пружити младима могућност да пронађу перспективу за своје каријере унутар програмске области. Поред стимулисања отварања нових радних места, поједнако је важно унапредити професионално знање и способности младих и осталих незапослених, како би се одговорило на потребе локалне економије за запошљавањем. Заједнички развој неформалних програма обуке и стручно образовање усмерено на практични рад, као и омогућавање тренинга, приправничког стажа и радне праксе у суседној држави, може допринети обезбеђивању потребне обучене радне снаге.

Уска грла у саобраћајној инфраструктури представљају велику препреку за осигурање интегрисанијег тржишта рада са довољним степеном мобилности. Како би се повећале и прошириле економске и друштвене везе унутар програмске области, решавање проблема спорог и неефикасног преласка границе – због чињенице да Србија није део Шенгенског споразума – кључно је питање. У протеклих пар година два мања гранична прелаза су почела са радом (Ашотхалом – Бачки Виногради и Тисасигет – Ђала), а планира се отварање још два гранична прелаза (Роске II – Хоргош и Бачсентђерђ/Ђурић – Растина), али они су ограничени у смислу радног времена и пре свега се користе за локални саобраћај. Како би се смањио притисак у шпицу на граничним прелазима на међународној граници и мањи гранични прелази могли користити и за друге сврхе (као што је туризам и остале активности пословне сарадње), неопходно је повећати њихов капацитет у складу са стварним потребама и, уколико је неопходно, унапредити путеве који воде до ових граничних прелаза.

Карактеристика прекограничног саобраћаја је да се углавном ради о приватним возилима. Даље инвестиције су неопходне како би се развила „зеленија“ саобраћајна инфраструктура, што је предвиђено и Стратегијом Европа 2020. Коришћење јавног превоза за прелазак границе је практично немогуће, због ретких и спорих аутобуских и железничких веза. Релативна спорост јавног превоза је у великој мери проузрокована контролама на граници. Теретни железнички саобраћај постоји само на линији Будимпешта-Келебија-Нови Сад-Београд. Развој железничке мреже у смеру исток-запад у програмској области може имати значајан економски потенцијал, знатно скраћујући време путовања и обезбеђујући мултимодалне везе (Дунавом и Аутопутем Е-75). У ширем контексту, то би могло допринети побољшању веза овог региона са ТЕН-Т главним транспортним мрежама у оквиру коридора Оријент/Исток-Медитеран и коридора Медитеран, пружајући краћу, економски одрживу, па стога и повољнију трасу за економске активности између лука на Јадранском и лука на Црном мору.

Водни саобраћај ће се повећати када Тиса постане међународна траса за водни саобраћај, као што је и план за блиску будућност. Узимајући у обзир путнички и туристички саобраћај, важно је проширити бициклическу инфраструктуру, као и унапредити предуслове за туризам заснован на водним потенцијалима.

Ниска надморска висина пограничног подручја, као и реке (Дунав, Тиса), већи и мањи потоци којима је прошаран овај регион, захтевају усклађено управљање водама. Климатске промене и екстремни временски услови такође имају утицај на управљање водама. Поред поплава, копнених бујица, наглих пљускова и града, све чешћа појава суша утиче све више на програмску област. Пољопривреда/производња хране, као један од доминантних сектора у овом региону, посебно је погођена овим проблемима. Како би се ублажила опасност и штета коју ове појаве наносе пољопривреди, неопходно је развити и модернизовати инфраструктуру за управљање

водама, у складу са регионалном развојном стратегијом. Такође, један од важних задатака је одржавање природних резервата и богатог биодиверзитета природе око већих и мањих потока. У случају активности које се тичу управљања водама, примена обновљивих енергетских решења је добродошла, како би се обезбедио еколошки прихватљивији рад. Ове интервенције могу допринети смањењу емисије угљен-диоксида и одрживом и усклађеном коришћењу обновљивих извора енергије.

Поред сличних природних вредности, програмска област је такође повезана заједничким културним коренима и вредностима. Туризам пружа могућности за одрживо и усклађено коришћење ових вредности. Током протеклих година, програм прекограничне сарадње који се тренутно спроводи је подржавао примарне културног тематске руте и бицикличке стазе. Што се тиче будућности, требало би подржати развој производа, који ће наглашавати представљање материјалног и нематеријалног наслеђа и унапређивање јединствених локалних, домаћих производа, на основу јединствене туристичке стратегије. Друга важна област развоја производа ће бити спајање главних атракција (нпр. историјских градова, споменика и термалних бања) са обе стране, у складу са растућом потражњом за здравим животним стилевима и активним туризмом, нпр. кроз изградњу коњичких и бицикличких стаза. Стварање интегрисане мреже водног туризма повезаног са важним рекама и каналима могло би да повећа међународну привлачност овог региона. Територијалне неједнакости у развијености туризма, унутар овог региона, могу бити смањене повећањем квалитета услуга, управљањем заједничким маркетиншким активностима и управљањем туристичким дестинацијама на основу заједничких критеријума (нпр. заједничко брендирање, заједнички систем контроле квалитета), обезбеђујући на тај начин и заједнички процес учења.

Узимање у обзир заједничких културних корена је изузетно важно – нарочито за младе људе – како би изградили међусобно разумевање и поштовање, што може бити додатно унапређено кроз заједничке активности, културне догађаје и кампове. На основу оцењивања текућег ИПА Програма прекограничне сарадње Мађарска - Србија за период 2007-2013. године, мали пројекти који се баве културним и спортским активностима су се показали као јако успешни, стога би наставак таквих активности, које би укључиле значајан део становништва, био веома препоручљив у области културе, рекреативних спортова и заштите природе, како би се искористили и даље развијали ресурсни потенцијали овог региона.

У стратегији постоји неколико тематских области које су снажно међусобно увезане због њихове међународне кохерентности. Развој еколошке и саобраћајне инфраструктуре – шире од њихове уско дефинисане сврхе – доприноси унапређивању економских активности и унутрашњој трговини у региону. Важно је имати на уму да инвестиције у управљање водама могу такође допринети стабилизацији пољопривредне производње и производње хране, као и развоју активног еко-туризма (нпр. кајакаштво, бициклизам и пецање), као и унапређењу економског развоја локалних заједница.

Кључни налази текућег оцењивања ИПА Програма прекограничне сарадње Мађарске и Србије за период 2007 – 2013. године

Текуће оцењивање ИПА Програма прекограничне сарадње Мађарске и Србије за период 2007 – 2013. године је представило неке важне налазе који су укључени у стратегију Програма за период 2014 – 2020. године. Доле наведена табела показује ове изводе, као и одговоре актуелне стратегије на њих:

<p>Кључни налази из текућег оцењивања ИПА Програма прекограничне сарадње Мађарске и Србије за период 2007 – 2013. године</p>	<p>Најважнији ставови укључени у стратегију и тематске приоритете Програма</p>
<p>Недостаје веза између пројеката у специфичним секторима, што је проузроковано недостатком заједничких прекограничних стратегија (нпр. управљање водама, развој туризма, саобраћај, економски развој).</p>	<p>Стратегија и тематски приоритети садрже интервенције које за циљ имају координацију различитих врста активности кроз примену платформи сталне комуникације (нпр. управљање водама, саобраћај) и развој усклађених стратегија у области туризма и економског развоја, што се може искористити за одређивање референтних тачака за даљу подршку пројектима.</p>
<p>Неколико докумената за припрему пројекта (планови и сл.) и студија су били припремљени и студије спроведене, међутим, ипак нису праћени инвестицијама или планирани/припремљени пројекти нису остварени.</p>	<p>Стратегија и планиране интервенције су у великој мери усмерени на развој инфраструктуре (у области животне средине и саобраћаја), са директним прекограничним ефектима и опипљивим резултатима у програмској области. Документација пројеката који су финансирани кроз пројекте који су претходили овом програму је узета у обзир током разматрања прихватљивих инфраструктурних врста активности, и послужила је као основ за предвиђене стратешке пројекте. Као општи принцип, ако стратешки пројекти искористе резултате пројеката које су финансирани претходници овог програма (који су покривали временски период 2004 – 2006. године и 2007 – 2013. године), то ће се узети у обзир као предност.</p>
<p>Ниска ефикасност партнерстава. Крајњи корисници нису директно укључени у разне пројекте, нарочито у случају економског развоја и туризма, што на крају резултира тиме да крајњи корисници нису заинтересовани за резултате пројекта.</p>	<p>Оквири економског развоја су осмишљени на такав начин да подржане непрофитне организације - посредници (нпр. компаније за трансфер иновација, институције за истраживање и развој) имају обавезу да циљана предузећа укључе као неподржане partnere или групу предузећа (у виду непрофитних организација: нпр. кластера) као кориснике.</p>

ДОПРИНОС РЕЛЕВАНТНОМ СПОРАЗУМУ О ПАРТНЕРСТВУ И СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА ЗЕМАЉА

Општи циљ Интеррег - ИПА Програм сарадње Мађарска - Србија је да ради на развоју програмске области кроз интензивирање економске сарадње, ослањајући се на одрживо коришћење природних и културних ресурса. Када је вршена селекција тематских приоритета, Мађарска и Србија су тражиле да постигну кохерентност између својих развојних програма који су се тицали програмске области, са снажним фокусом на могуће синергије и преклапања развојних области. Такође, кроз билатерално разумевање и одређивање циљева, Програм подржава и даје допринос циљевима дефинисаним у ЕУ, као и у стратешким документима на националном и регионалном нивоу.

Европа 2020 је 10-годишња стратегија коју је израдила Европска комисија како би унапредила економију ЕУ кроз већи степен координације националних и европских политика. За циљ има „паметан, одржив, инклузиван раст“, који планира да постигне испуњавањем главних циљева: 1) повећање степена запослености међу становништвом старости 20-64 године са 69% на најмање 75%; 2) инвестирање 3% БДП у ИР и развој нових показатеља за праћење иновација; 3) смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште за најмање 20%, повећање удела обновљиве енергије у укупној потрошњи енергије на 20% и повећање енергетске ефикасности за 20%; 4) смањење удела деце која напуштају школу пре завршетка школовања на 10% и повећање удела становништва старости 30-34 године који су завршили терцијарни ниво образовања на најмање 40%; 5) смањење броја становника који живе испод националног прага сиромаштва за 25%.

Допринос Интеррег - ИПА Програма сарадње Мађарска - Србија Стратегији Европа 2020 је осигуран путем дефинисања Тематских приоритета:

- ТП2: Заштита животне средине и унапређење прилагођавања климатским променама и ублажавања њихових последица; спречавање и управљање ризиком;
- ТП3: Стимулисање туризма, културног и природног наслеђа;
- ТП4: Подстицање развоја туризма, као и културног и природног наслеђа;
- ТП7: Унапређење конкурентности, пословне средине и развој малих и средњих предузећа, трговине и инвестиција.

Путем инвестиционих активности – усклађујући их и радећи у складу са Стратегијом Европа 2020 – Програм има за циљ потстицање економије овог региона на паметан, одржив и инклузиван начин. Другим речима, има за циљ да развија регион кроз унапређену сарадњу; кроз иновације; као и кроз одржив саобраћај и еколошки развој – што све има за циљ стимулисање друштвене и територијалне кохезије у програмској области.

Мађарски Споразум о партнерству за период 2014 – 2020. године дефинише главне националне развојне приоритете, са снажном тематском концентрацијом, како би се осигурала усклађеност са Стратегијом Европа 2020 путем паметног, одрживог и инклузивног раста, као и финансирање специфичних мисија на основу њихових циљева који су наведени у Споразуму, укључујући економску, друштвену и територијалну кохезију. У Споразуму о партнерству Мађарска је дефинисала следеће развојне приоритете:

1. Побољшање конкурентности и глобалног учинка пословног сектора;
2. Повећање степена запослености путем економског развоја, запошљавања, образовања и политика друштвене укључености, узимајући у обзир територијалне разлике;
3. Унапређивање енергетске ефикасности и ефикасности искориштавања ресурса;
4. Решавање друштвених и демографских изазова и добра управа;
5. Локални и регионални економски развој.

Поред мађарског Споразума о партнерству, Мађарска је у свом првом **Програму националне реформе**, дефинисала циљ постизања конкурентне, динамичне и одрживо растуће економије у

Мађарској, што ће допринети и јачој Европи. Програм је осмишљен да би пружио адекватан и кредибилан одговор на структурне проблеме, са посебним освртом на ниско учешће радне снаге и високи јавни дуг, што тренутно омета динамичан и одржив раст мађарске привреде. Стога је главна сврха програма представљање дугорочних структурних реформи које ће убрзати економски раст, стимулисати запошљавање и осигурати одржив ниво јавног дуга. Ове активности ће бити спроведене кроз претходно наведене мере, како би подржале националне циљеве повезане са Стратегијом Европа 2020 и усмерене на запошљавање, ИРИ, климатске промене и енергетску ефикасност, образовање и сиромаштво.

У Мађарској, у складу са стратешким приоритетима **Националног развојног и регионалног развојног концепта 2020** (НДРДЦ), дефинисане су главне области за прекограничну сарадњу, и то су: 1) повећање конкурентности и запошљавања кроз прекограничну сарадњу; 2) унапређење прекограничне регионалне интеграције кроз јачање сарадње у области екологије, саобраћаја, управљања водама и енергетске мреже; 3) стимулисање институционалног интегрисања и побољшање односа између прекограничних заједница.

Поред НДРДЦ, **Мађарска национална позиција**, када су у питању препоручени развојни циљеви за прекограничне програме, идентификовала је следеће принципе: 1) економски развој (нарочито развој МСП и развој ИРИ), 2) елиминисање недостајућих карика у саобраћајној мрежи, 3) унапређење запошљавања, 4) заштита средине и унапређење енергетске ефикасности и 5) унапређење институционалних капацитета.

Жупанија Чонград је у свом **нацрту Плана регионалног развоја за период 2014-2020. године** навела три главна свеукупна циља за развој: 1) да буде чвориште мреже градова на тремеђи, узимајући у обзир концентрацију знања и кохезију, 2) да стимулише иновативну економију и управљање ресурсима које ће реаговати на климатске промене, и 3) да унапреди економски развој на основу образованих предузетника из кључних сектора у жупанији. Како би се постигли ови циљеви, у документу су дефинисане локалне развојне потребе и потенцијали, као и хоризонтални циљеви на основу територијалних и специфичних стратешких циљева, што је све усклађено са НДРДЦ.

На основу Ситуационе анализе и SWOT анализе за **жупанију Бач-Кишкун**, које су саставни део **Регионалног развојног концепта** за ову жупанију, могући развојни циљеви су дефинисани у складу са Стратегијом Европа 2020 и на основу ње, са истим фокусом на запошљавању, инвестицијама у ИР, енергетску ефикасност, образовање и сиромаштво.

Овај програм такође може дати позитиван допринос **Мађарској националној стратегији за друштвену укљученост**. Све приоритетне теме имају за циљ економски развој, директно или индиректно (смањивањем штете нанесене животној средини у сектору пољопривреде, унапређењем саобраћајне везе између предузећа, унапређењем туризма и приближавањем резултата ИР предузећама). Из тих разлога ће Програм допринети повећању запослености и расту прихода у ПР, а смањити друштвене и територијалне неједнакости. образовање и интеркултурна комуникација – што су интервентне области које је дефинисала Мађарска стратегија за друштвену укљученост – такође су директан предмет разматрања у Програму.

У Србији је најсвеобухватнији национални документ, када се говори о идентификацији националних развојних приоритета, **Национални приоритети за међународну помоћ Републици Србији за период 2014-2017. године, са пројекцијама до 2020. године**. Ово је у складу са стратешким циљем економске политике Србије: убрзавање европских интеграција/приступање ЕУ кроз спровођење системских реформи, како би се створила атрактивнија економска средина која би потстицала економски раст и друштвену кохезију кроз стимулисање предузетништва и унапређење друштвене укључености. Овај документ о стратешком програмирању обезбеђује начине за повећање усклађености међународне помоћи са националним приоритетима, тако да циљане интервенције донатора на прави начин подржавају главне токове јавне потрошње који се односе на реформе политика из

националног буџета. Документ садржи широк опсег политика и покрива све секторе и области који су од значаја за припремање земље за приступање ЕУ и за њен друштвено-економски развој. Дефинисани сектори су: 1. Право; 2. Унутрашњи послови; 3. Реформа јавне управе; 4. Конкурентност; 5. Енергија; 6. Заштита животне средине и климатске промене; 7. Саобраћај; 8. Пољопривреда и рурални развој; 9. Тематске области: култура, медији, цивилно друштво. Документ такође дефинише два међусобно повезана питања: локални/регионални развој и равноправност полова.

Овај Програм је израђен на основу Стратешког документа ЕК за Србију, која даје оквир за допринос ИПА II у Србији за период 2014-2020. године. Програм ће дати допринос испуњењу циљева који су дефинисани у Стратешком документу. Он представља специфично блиску везу и синергију са **Националним програмом руралног развоја Републике Србије (ИПАРД Програм за период 2014-2020. године)**, који је као циљ поставио одрживи рурални развој кроз подршку диверсификацији економских активности, развоју одрживог управљања земљиштем и другим агро-еколошким праксама. Интервенције у оквиру ТП2, ТП4 и ТП7 могу пружити важан допринос овим циљевима на комплементаран начин, а такође се бавити и изазовима прекограничне природе (као што су еколошки ризици и очување природних ресурса).

На основу нацрта Националног плана регионалног развоја Републике Србије, Скупштина АП Војводине је усвојила покрајински развојни програм за период 2014-2020. године (**Програм развоја АП Војводине за период 2014-2020. године**). Овај стратешки документ, укључујући акциони план, даје преглед кључних праваца развоја АП Војводине кроз четири приоритета: 1) Развој кадровских ресурса, 2) Развој инфраструктуре и стварање предуслова за добар квалитет живота и рада, 3) Одрживи економски развој и 4) Развој институционалне инфраструктуре.

Развојни правци дефинисани кроз Тематске приоритете Програма сарадње су, сходно томе, усклађени са стратешким документима на регионалном, националном и нивоу ЕУ.

1.1.2. Образложење избора тематских приоритета, на основу анализе потреба у оквиру програмског подручја у целини и стратегије која је одабрана као одговор на те потребе, која се, где је то потребно, бави недостајућим карикама у прекограничној инфраструктури, узимајући у обзир резултате ех-анте оцењивања

Табела 1: Образложење избора тематских приоритета

Одабрани тематски приоритет	Образложење избора
2. Заштита животне средине и унапређење прилагођавања климатским променама и ублажавања њихових последица;	<p>Природни и еколошки ресурси су примарно повезани са главним рекама у овом региону, Дунавом и Тисом. Подземни водни басени такође прелазе државне границе. Међутим, региону недостаје заједнички систем за праћење вода, као и системи раног упозоравања од појаве еколошких ризика (нпр. суша, поплава, хидролошких статуса, загађења).</p> <p>Канали повезани са Дунавом имају значајну улогу приликом наводњавања, стога је реконструкција тих канала неопходна за стабилно управљање нивоом вода.</p> <p>Климатске промене угрожавају безбедност пољопривреде, што као резултат може имати значајно смањење БДП у региону. Очекивана повећана учесталост екстремних временских услова (град, олује) ће</p>

Одабрани тематски приоритет	Образложење избора
спречавање и управљање ризиком	<p>имати негативне ефекте на пољопривредну производњу, стога су неопходне мере заштите.</p> <p>Интензивно коришћење земље у пољопривредне сврхе, у српским окрузима, је препрека проширивању подручја за заштиту природе, стога би требало смањити негативни утицај елемената еколошке мреже.</p>
3. Унапређење одрживог саобраћаја и јавне инфраструктуре	<p>Мало расположивих граничних прелаза са ограничењима у погледу радног времена, врсте возила која их могу прећи и националности путника, као и малим капацитетом што се тиче времена потребног да се пређе граница. Све то, заједно са недостајућим железничким линијама исток-запад, резултира недовољно искоришћеним потенцијалима упркос повољном географском положају програмске области.</p> <p>Путна, железничка и инфраструктура јавног саобраћаја су у лошем стању. Постоји само неколико аутобуских и железничких линија, које нуде недопустиво дуго време путовања. Одсуство добрих прекограничних саобраћајних веза ограничава интензивирање прекограничне сарадње.</p> <p>Развој бициклических стаза би требало да буде пропраћен изградњом инфраструктуре и услуга прилагођених бициклистима и да допринесе успостављању мреже постојећих или потенцијално нових туристичких дестинација. Постоје неискоришћени потенцијали и у водном саобраћају за путничке, теретне и туристичке сврхе.</p>
4. Стимулисање туризма, културног и природне наслеђа	<p>Туризам је прилика за мање развијена насеља да сустигну она развијенија у смислу отварања нових радних места и samozapošljavanja, као и да буде катализатор за локалне инвестиције. Програмска област има висок потенцијал за туризам на основу својих природних (нпр. термалне бање, национални паркови, водни туризам, бициклизам, јахање коња) и културних карактеристика (урбано и рурално архитектонско наслеђе, традиција, етничка разноликост, итд.). Међутим, могу се идентификовати следећа уска грла: ограничен број заједничких туристичких производа који би привлачили туристе на дуже боравке, недостатак међусобне повезаности појединачних елемената понуде, недостатак квалитетне туристичке понуде и непостојање интегрисане регионалне туристичке стратегије. Неопходно је створити комплексан и заједнички туристички производ и понуду на основу локалних вредности и потенцијала и осигурати одрживо коришћење културног и природне наслеђа.</p> <p>Као што је показано на примерима из Програма за период 2007-2013. године, заједничка културна баштина пружа добру основу за приближавање људи са две стране границе, што доприноси повећању узајамног уважавања и разумевања, нарочито међу млађим генерацијама.</p>
7. Унапређење конкурентности, пословне средине	<p>Сличности између кључних економских сектора са обе стране програмске области (нпр. пољопривреда, медицина, ИКТ, инжењерство) пружају добар потенцијал за прекограничну сарадњу одговарајућих</p>

Одабрани тематски приоритет	Образложење избора
и развој малих и средњих предузећа, трговине и инвестиција	<p>кластера организација и чланова кластера, чиме би се искористиле постојеће синергије.</p> <p>Сегедин и Нови Сад су најјачи центри у програмској области у смислу терцијарног образовања и ИР, међутим, издвајања за ИР су и даље испод просека ЕУ. Стопа искоришћености резултата истраживања је ниска, са малим доприносом развоју малих и средњих предузећа.</p> <p>Понуда радне снаге не одговара потребама локалних предузећа. Различити системи стручног образовања спречавају узајамно признавање стечених диплома. Унапређење размене знања и умрежавање, као и побољшање професионалног искуства и пословних вештина младих истраживача и предузетника могло би допринети бољој обучености радне снаге и постати кључни фактор економског развоја.</p>

1.2. Образложење за расподелу финансијских средстава

Образложење за расподелу финансијских средстава (тј. подршку Уније) за сваки од тематских приоритета на основу предуслова за тематску концентрацију (узимајући у обзир ех-анте оцењивање).

Када се дефинише расподела финансијских средстава програма, морају бити узете у обзир могуће врсте активности у оквиру приоритета. Већи део буџета је расподељен Приоритетним осама 1 и 2 (ПО 1 и 2), у оквиру којих је потребно извршити расподелу великог броја активности на развоју инфраструктуре. Подршка ЕУ која је намењена за ове приоритетне осе износи 57% укупног програмског буџета. Унутар овог оквира, већи део ће бити додељен за ПО 1 (22.500.000 евра), због чињенице да су током процеса израде програма идентификоване развојне потребе које су захтевале већи буџет. Како би Програм постигао приметне, опипљиве и релевантне резултате у области управљања водама, значајна буџетска средства морају бити издвојена у ту сврху (нпр. развој контроле река, системи за управљање водама, итд.).

Програмом је 22% средстава ЕУ намењено за развој саобраћаја (14.500.000 евра за ПО 2), а поред тога су планиране активности мањег обима на развоју инфраструктуре, куповина опреме и припрема техничких решења у оквиру Програма.

Постоје две Приоритетне осе у Програму, који имају за циљ економски развој, као и унапређење сарадње и укључивање МСП и НВО-а. У оквиру ових Приоритетних оса предвиђено је пружање услуга, а у мањој мери и куповина опреме и развој инфраструктуре. Стога је 34% буџета Програма издвојено за ове Приоритетне осе. Од тог износа већи део је намењен за ПО 3 (12.700.000 евра) него за ПО 4 (8.911.600 евра), јер је главни циљ Програма да допринесе економском развоју овог подручја.

Узимајући то у обзир током процеса планирања Интеррег - ИПА Програм сарадње Мађарска - Србија, идентификован је стратешки приступ: Земље учеснице су се сложиле да издвоје 40% средстава додељених за програм за стратешке пројекте путем ограниченог позива у оквиру ПО 1,

ПО 2 и ПО 3. (Различит удео релевантних ПО ће бити расподељен путем рестриктивних позива, као што је објашњено у Одељку 2).

У складу са чланом 50 Уредбе о имплементацији (ЕУ) број 447/2014 (у даљем тексту ИПА II Уредба) и искуства у спровођењу претходног програма, 10% буџета се издваја за Техничку помоћ.

Табела 2: Преглед инвестиционе стратегије за програм сарадње

Приоритетна оса	Подршка Уније (у еврима)	Удео (%) у укупној подршци Уније за програм сарадње	Тематски приоритет	Показатељи резултата који одговарају Тематском приоритету
ПО 1: Побољшање прекограничног управљања водама и система управљања ризиком	22 500 000	34,5%	2. Заштита животне средине, прилагођавање климатским променама и ублажавање њихових последица, спречавање и управљање ризиком	Приноси усева
ПО 2: Смањење уских грла у прекограничном саобраћају	14 500 000	22,3%	3. Унапређење одрживог саобраћаја и јавне инфраструктуре	Удео прекограничног саобраћаја на мањим граничним прелазима, који нису фокусирани на саобраћај, у свеукупном прекограничном саобраћају
ПО 3: Подстицање сарадње у области туризма и културног наслеђа	12 700 000	19,5%	4. Стимулисање туризма и културног и природне наслеђа	Број ноћења Ниво интензитета прекограничне сарадње јавних и непрофитних организација које се баве питањима културе, рекреативним спортовима и заштитом природе
ПО 4: Повећање конкурентности МСП кроз развој заснован на иновацијама	8 911 600	13,7%	7. Унапређење конкурентности, пословне средине и развој малих и средњих предузећа, трговине и инвестиција	Број иновативних МСП у програмској области
Техничка помоћ	6 512 400	10,0%	Техничка помоћ	Није релевантно

2. ОДЕЉАК 2: ПРИОРИТЕТНЕ ОСЕ

2.1. Приоритетна оса 1

2.1.1 Идентификовање

Кодна ознака за приоритетну осу	ПО 1
Назив приоритетне осе	Унапређење прекограничног управљања водама и системи управљања ризиком

☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена искључиво путем финансијских инструмената	Не
☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена искључиво путем финансијских инструмената који су успостављени на нивоу Уније	Не
☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена кроз локални развој који ће водити заједница	Не

2.1.2 Фонд, основа за израчунавање подршке Уније и образложење избора основе за израчунавање

Фонд	ИПА
Основа за израчунавање (укупни прихватљиви трошкови или јавни прихватљиви трошкови)	Укупни прихватљиви трошкови

2.1.3 Специфични циљеви тематског приоритета и очекивани резултати

Кодна ознака	ТП 2
Специфични циљеви	Смањење еколошких ризика (нпр. суша, поплава, грађд) и спречавање негативних последица на пољопривреду и производњу хране
Резултати које Земље учеснице желе да остваре уз подршку Уније	Штета изазвана екстремним временским приликама ће се смањити пре свега у сектору пољопривреде. Бољи услови за пољопривредне активности ће допринети повећању прихода пољопривредних предузећа. Усклађени, одрживи систем управљања водама ће функционисати у пограничном региону. Систем

управљања водама који ће бити боље организован, побољшане функције канала и река у области наводњавања и превенције поплава пружиће бољу и безбеднију средину за становништво и створити повољне предуслове за економске активности, пре свега за пољопривреду и производњу хране, као и за туризам (нпр. за водни, еко и активни туризам).

Прецизне и редовне информације о квалитету, очекиваном квантитету и узроцима загађења вода биће пружане крајњим корисницима и професионалним организацијама које су одговорне за управљање водама.

Капацитети за превенцију и управљање еколошким ризицима ће бити унапређени. Противградни систем би као резултат имао ефикасније одбрамбено решење за пољопривредна предузећа и пружао би стабилније и економски сигурније услове рада.

Активности ће допринети повећању коришћења обновљиве енергије и побољшаном еколошком статусу заштићених подручја.

2.1.4 Елементи других тематских приоритета који су додати приоритетној осиг

<i>Кодна ознака</i>	није релевантно
<i>Допринос специфичном циљу приоритетне осиг</i>	није релевантно
<i>Резултати које земље учеснице желе да остваре уз подршку Уније</i>	није релевантно

2.1.5 Активности које ће бити подржане у оквиру тематског приоритета (по тематским приоритетима)

2.1.5.1 **Опис типа и примера активности које ће бити подржане и њихов очекивани допринос специфичним циљевима, укључујући, тамо где је релевантно, идентификовање главних циљних група, специфичних циљних територија и типова корисника**

<i>Тематски приоритет</i>	2. Заштита животне средине, прилагођавање климатским променама и ублажавање њихових последица, спречавање и управљање ризиком
---------------------------	--

Прикупљање поузданих информација за побољшање квалитета површинских вода и река/потока/канала, као спровођење релевантних мера за управљање водама. У оквиру ове акције, може се пружити подршка следећим активностима:

- Усклађивање праћења, информација, регулативе и развојних активности, као и ширење добрих пракси везано за системе управљања водама.

- Развој праћења и повезаног информационог система у специфичне сврхе (нпр. смањивање штете од суша, предвиђање поплава, побољшање еколошког, хемијског и квантитативног статуса водних басена, смањење нивоа еутрофикације и хемијског и индустријског загађења водних басена).

Циљне групе ових акције су становништво у целости и посебно пољопривредна предузећа.

Потенцијални корисници акције су организације за управљање водама у партнерству са релевантним јавним организацијама.

Развој система управљања водама како би се осигурала стабилна пољопривредна производња и минимизирао ризик од суша, поплава, копнених бујица и побољшао квалитет вода. Инвестиције би требало по могућности да се усредсреде на подручја која су пре свега погођена сушама.

Следеће врсте активности би могле бити спроведене: изградња нових или реконструкција постојећих капацитета црпних постројења, изградња нових или реконструкција постојећих развођа и са њима везаних устава, као и изградња релевантних система за праћење квалитета воде. Инвестиција ће укључивати и обнављање животне средине. Активности које укључују решења са обновљивом енергијом ће бити приоритет.

Циљне групе ових акције су становништво у целости и посебно пољопривредна предузећа и пружаоци туристичких услуга.

Потенцијални корисници акције су организације за управљање водама у партнерству са локалним самоуправама и удружењима организација за управљање водама, уколико су релевантна.

Активности на реконструкцији (нпр. инфраструктура за одбрану од поплава, плавна подручја, речни сливови, језера) у вези са релевантним рекама и повезаним каналима и језерима осигуравају стабилније управљање водама у директним и суседним подручјима. У оквиру ове активности постоји могућност за извршавање пре свега оних реконструктивних радова који ће осигурати стабилно управљање водама у каналима (нпр. реконструкција устава, измуљивање канала).

Циљне групе ових акције су становништво у целости и, посебно, пољопривредна предузећа и пружаоци туристичких услуга.

Потенцијални корисници акције су организације за управљање водама у партнерству са локалним самоуправама које се налазе уз канале.

Интервенције са циљем минимализовања штете проузроковане градом у целој пограничној регији. Интервенције треба да узму у обзир аспекте заштите природе.

Циљне групе ових акције су посебно пољопривредна предузећа и становништво у целости.

Потенцијални корисници акције су локалне и жупанијске / регионалне самоуправе у партнерству са хидрометеоролошким институцијама и организацијама, као и пољопривредним организацијама.

Сарадња у области заштите природе, по могућности у вези са воденим стаништима, нпр. у оквиру програма за заштиту биљних и животињских врста, укључујући рад центара за спашавање, програми *ex situ* размножавања и пуштања у природу, управљање заштићеним подручјима.

Циљне групе ових акције су становништво у целости и заштићена подручја.

Потенцијални корисници акције су организације за заштиту природе, како јавне тако и организације цивилног друштва.

2.1.5.2 Водећи принципи за избор операција

<i>Тематски приоритет</i>	2. Заштита животне средине, прилагођавање климатским променама и ублажавање њихових последица, спречавање и управљање ризиком
---------------------------	--

Већина пројеката се бира путем **отворених позива за предлоге**.

Најважнији критеријуми за избор, између осталих, су:

- Утицај на економске активности, нарочито на пољопривредне активности;
- Потенцијални ефекти планираних интервенција у смислу смањења еколошких ризика и штете
- Прекогранични утицај пројеката;
- Степен сарадње партнера у пројекту;
- Дугорочна стабилност заједничких акције, управљања и система за праћење;
- Управљање и финансијски капацитети организација које су корисници;
- Допринос хоризонталним принципима (критеријуми за избор који су специфични за одређену акцију могу бити дефинисани у Позиву за предлоге;
- Ниво припремљености инфраструктурних пројеката.

Поред система отворених позива, стратешки приступ ће бити примењен и кроз **рестриктивне позиве за предлоге**, који ограничава позиве на мали број потенцијалних корисника, за следеће кључне активности са опипљивим утицајем на значајан део програмске области:

- Активности у области реконструкције (нпр. инфраструктура за одбрану од поплава, плавна подручја, речни сливови, језера) у вези са релевантним рекама и повезаним каналима и језерима осигуравају стабилније управљање водама у директним и суседним подручјима. Потенцијални корисници акције су организације за управљање водама у партнерству са локалним самоуправама и/или регионалним/националним владама.
- Спровођење интервенција како би се минимизирала штета проузрокована грађом у целом граничном региону. Потенцијални корисници су релевантни органи на националном/регионалном нивоу, као и њихова тела и организације.

Планирана расподела предвиђеног ограниченог позива је 60% буџета ПА1.

2.1.5.3 Планирано коришћење финансијских инструмената (где је то релевантно)

<i>Тематски приоритет</i>	2. Заштита животне средине, прилагођавање климатским променама и ублажавање њихових последица, спречавање и управљање ризиком
<i>Планирано коришћење финансијских инструмената</i>	Није релевантно

2.1.6 Заједнички показатељи и показатељи који су специфични за програм

2.1.6.1 Показатељи резултата за приоритетну осу (специфични за програм)

Табела 3: Показатељи резултата специфичних за програм

Кодна ознака	Показатељ	Мерна јединица	Полазна вредност	Полазна година	Циљна вредност (2023)	Извор података	Учесталост извештавања
ПР/1.1	Принос усева	Килограми по хектару	6.246	2013.	6.400	Интернет база података РЗС и база података ХЦСО	2019, 2021. и 2023. година.

2.1.6.2 Показатељи учинка за приоритетну осу (заједнички или специфични за програм)

Табела 4: Показатељи учинка заједничких или специфичних за програм

Кодна ознака	Показатељ (назив Показатеља)	Мерна јединица	Циљна вредност (2023.)	Извор података	Учесталост извештавања
ПА/1.1	Становништво које има користи од мера заштите од поплава	особе	100 000	Корисници	годишње
ПА/1.2	Дужина нових или побољшаних система за управљање водама	метар	6 000	Корисници	годишње
ПА/1.3	Пољопривредно земљиште које има користи од савремених мера заштите од града	хектар	700 000	Корисници	годишње
ПА/1.4	Површина станишта која су подржана како би добила бољи конзервациони статус	хектар	500	Корисници	годишње

2.1.7 Категорије интервенција

Табеле 5-8: Категорије интервенција

Табела 5: Димензија 1 Област интервенције

Приоритетна оса	Шифра	Износ(ЕУР)
ПО 1	087 Мере прилагођавања климатским променама, спречавање и управљање ризицима повезаних са климом, нпр. ерозија, пожари, поплаве, олује и суше, укључујући подизање нивоа свести, заштиту	20.925.000

	цивила и системе и инфраструктуру за управљање катастрофама	
ПО 1	085 Заштита и унапређење биодиверзитета, заштита природе и зелене инфраструктуре	1.575.000

Табела6: Димензија 2 Облик финансирања

Приоритетна оса	Шифра	Износ(ЕУР)
ПО 1	01 Бесповратна донација	22.500.000

Табела7: Димензија 3 Врста територије

Приоритетна оса	Шифра	Износ(ЕУР)
ПО 1	02 Мала урбана подручја (просечна густина насељености > 5 000 становника)	3.375.000
ПО 1	03 Рурална подручја (слабо насељена)	19.125.000

Табела8: Димензија 6 Механизми територијалне испоруке

Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 1	07 Није релевантно	

2.1.8 Сажетак планираног коришћења техничке помоћи

Приоритетна оса	ПО 1
Није релевантно	

2.2. Приоритетна оса 2

2.2.1 Идентификовање

Кодна ознака приоритетне осе	ПО 2
Назив приоритетне осе	Смањивање уских грла у прекограничном саобраћају

☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена само кроз финансијске инструменте	Не
☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена само кроз финансијске инструменте који су постављени на нивоу Уније	Не
☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена кроз локални развој који ће предводити заједница	Не

2.2.2 Фонд, основа за израчунавање подршке Уније и образложење избора основе за израчунавање

Фонд	ИПА
Основа за израчунавање (укупни прихватљиви трошкови или јавни прихватљиви трошкови)	Укупни прихватљиви трошкови

2.2.3 Специфични циљеви тематског приоритета и очекивани резултати

Кодна ознака	ТП 3
Специфични циљ	Повећање капацитета граничних прелаза и повезаних саобраћајних линија путем унапређења развоја друмског саобраћаја и коришћења одрживих начина превоза (јавни превоз, бициклизам, водни саобраћај)
Резултати које земље учеснице желе да остваре уз подршку Уније	Број могућности за прелазак границе различитим превозним средствима ће се повећати и одразити на различите захтеве на флексибилан начин. Инфраструктурни услови ће се побољшати и допринети побољшаним друштвеним и економским везама и мобилности уз саму границу. Просечно време чекања на граничним прелизима ће се

	<p>смањити.</p> <p>Расположива средства јавног превоза ће се повећати, као и други одрживи облици превоза, као што су мреже бициклических стаза и инфраструктура водног саобраћаја.</p> <p>Предвиђене активности ће бити пропраћене редовним и институционализованим консултацијама између релевантних субјеката (нпр. службе граничне полиције, царине, управљања друмским и железничким саобраћајем, затим развојне организације, итд.), како би се осигурала усклађеност развојних планова и релевантних процеса добијања дозвола, са циљем лакшег усклађивања регулативе, као и редова вожње и тарифних система јавног превоза.</p>
--	---

2.2.4 Елементи других тематских приоритета који су додати приоритетној осе

<i>Кодна ознака</i>	Није релевантно
<i>Допринос специфичном циљу приоритетне осе</i>	Није релевантно
<i>Резултати које земље учеснице желе да остваре уз подршку Уније</i>	Није релевантно

2.2.5 Активности које ће бити подржане у оквиру тематског приоритета (по тематским приоритетима)

2.2.5.1 Опис типа и примера активности које ће бити подржане и њихов очекивани допринос специфичним циљевима, укључујући, тамо где је релевантно, идентификовање главних циљних група, специфичних циљних територија и типове корисника

<i>Тематски приоритет</i>	3. Унапређење одрживог саобраћаја и побољшање јавних инфраструктура
<p>Организовање редовних консултација о прекограничном саобраћају, у које ће бити укључени сви релевантни партнери, како би се ускладили (индивидуални, јавни, теретни) планови развоја саобраћаја (студије изводљивости, технички планови за дозволе, итд.), рад разних граничних прелаза (друмски, железнички, водни) и спровело усклађивање релевантне регулативе. Консултације ће пружити прилику за конструктивне дискусије између релевантних организација које имају улогу у развоју граничних прелаза (нпр. службе граничне полиције, царине, управљања друмским и железничким саобраћајем, затим развојне организације).</p> <p>Циљне групе ове акције су путници, јавна и приватна аутосаобраћајна предузећа и НВО.</p> <p>Потенцијални корисници ове акције су тела на националном, жупанијском и регионалном нивоу, као и њихове организације којима је област деловања везана за развој прекограничног саобраћаја (нпр. полиција, управа царина, итд.).</p>	

Развој прекограничних железничких линија (нпр. припремање техничких планова за добијање дозвола, студије изводљивости или мање инвестиције за унапређење путничких услуга).

Циљне групе ове акције су путници и железничке компаније.

Потенцијални корисници ове акције су тела на жупанијском и регионалном нивоу и организације које раде под њима, управе железница и развојне компаније.

Развој граничних прелаза и релевантних саобраћајних линија које воде до границе. Следеће активности могу бити подржане:

- Изградња и унапређење путева ниже квалификације који воде до граничних прелаза и изградња нових граничних прелаза;
- Развој прекограничне бициклическе мреже како би се осигурало безбедно коришћење бицикала у пограничној регији:
 - Комплетирање постојећих бициклических стаза (мрежа) и
 - Развој нових бициклических стаза уз главне реке и канале.
- Побољшање водне саобраћајне инфраструктуре на Тиси и Дунаву и на са њима повезаним каналима (нпр. мале луке и гранични прелази за туристички саобраћај, луке за теретни саобраћај на Тиси као новом међународном водном путу);
- Развој система информација и услуга за путнике за појединачне прекограничне путеве и мреже јавног превоза (друмски, железнички, бициклически и водни саобраћај);
- Развој инфраструктурних услова на граничним прелазима кроз повећање нивоа и капацитета услуга (нпр. царинске испоставе, транспорт опасног терета, побољшање животне средине на граничним прелазима).

Циљне групе ове акције су путници, туристи, јавне и приватне аутопревозне компаније, непрофитне организације.

Потенцијални корисници ове акције су предузећа за управљање и развој јавних путева, локалне самоуправе, гранична полиција, управа царина, организације које управљају аутобуским и железничким станицама и јавним превозом: аутобуске и железничке саобраћајне компаније, шпедитерске организације.

Развој система за комуналну и саобраћајну инфраструктуру (путеви, железничке линије, гранични прелази и инфраструктура за пословне услуге), како би се унапредили услови за пословну инфраструктуру у близини границе кроз унапређење нових пољопривредних, индустријских и логистичких инвестиција и трговину у пограничном подручју.

Циљне групе ове акције су производна и логистичка предузећа.

Потенцијални корисници ове акције су релевантна тела на жупанијском и регионалном нивоу (као што је управа царина, гранична полиција, итд.) и њихове организације, затим релевантне локалне самоуправе, компаније које се баве управљањем и развојем друмске и железничке мреже, као и предузећа одговорна за развој јавних комуналних мрежа.

2.2.5.2 Водећи принципи за избор операција

*Тематски
приоритет*

**3. Унапређење одрживог саобраћаја и побољшање јавних
инфраструктура**

Протокол са седмог заседања Заједничке комисије за економску сарадњу Србије и Мађарске би могао да се искористи као основа за одређивање потенцијалних пројеката за прекогранични саобраћај који би се могли заједно усагласити и спроводити у оквиру ПА2.

Већина пројеката се бира кроз **отворени позив за предлоге**.

Најважнији критеријуми за избор су, између осталих:

- Утицај прекограничног саобраћаја на становништво и предузећа у програмској области;
- Повезаност са економским активностима (нпр. пољопривредне, туристичке, производне);
- Потенцијално повећање саобраћајних капацитета на граничним прелазима;
- Степен сарадње партнера на пројекту;
- Дугорочна одрживост заједничких акције;
- Управљање и финансијски капацитет организација које су корисници;
- Допринос хоризонталним принципима (критеријуми који су специфични за одређену акцију могу бити дефинисани у Позиву за предлоге);
- Спремност инфраструктурних пројеката.

Поред система отворених позива, стратешки приступ ће бити примењен кроз **рестриктивне позиве за предлоге**, који ограничавају позиве на мали број потенцијалних корисника, за следеће активности од највеће важности:

- Унапређење развоја прекограничних железничких линија (нпр. припремање техничких планова за добијање дозвола, студије изводљивости у погледу инвестиција мањег обима унапређење путничких услуга) које су заједнички идентификовала релевантна министарства и управе. Потенцијални корисници су тела на националном и регионалном нивоу и њихове организације, као и компаније за развој и управљање железницом.
- Развој мањих путева који воде до граничних прелаза и/или граничних прелаза које су заједнички идентификовала релевантна министарства и управе. Потенцијални корисници су компаније за управљање и развој путева; самоуправе и владе на локалном, окружном, регионалном и националном нивоу; гранична полиција и управа царина (уколико је то релевантно).

Планирана расподела предвиђеног ограниченог позива је 55% буџета ПА2.

2.2.5.3 Планирано коришћење финансијских инструмената (где је то релевантно)

<i>Тематски приоритет</i>	3. Промовисање одрживог саобраћаја и побољшавање јавних инфраструктура
<i>Планирано коришћење финансијских инструмената</i>	Није релевантно.

2.2.6 Заједнички показатељи и показатељи који су специфични за програм

2.2.6.1 Показатељи резултата за приоритетну осу (специфични за програм)

Табела 3: Показатељи резултата специфични за програм

Кодна ознака	Показатељ	Мерна јединица	Полазна вредност	Полазна година	Циљна вредност (2023.)	Извор података	Учесталост извештавања
ПР/2.1	Удео прекограничног саобраћаја на мањим граничним прелазима у укупном прекограничном саобраћају	% особа које прелазе границу на мањим граничним прелазима (са изузетком друмског граничног прелаза Роске-Хоргош и железничког граничног прелаза Келебија-Суботица) у односу на укупан број особа које прелазе границу (у оба смера)	35,4%	2014	40%	ХЦСО	2019, 2021. и 2023. године.

2.2.6.2 Показатељи учинка за приоритетну осу (заједнички или специфични за програм)

Табела 4: Показатељи учинка заједничких или специфичних за програм

Коднаознака	Показатељ (назив Показатеља)	Мерна јединица	Циљна вредност (2023)	Извор података	Учесталост извештавања
ПА/2.1	Број унапређених или новоизграђених граничних прелаза	гранични прелази	3	Корисници	Годишње
ПА/2.2	Укупна дужина новоизграђених путева	километри	3	Корисници	Годишње
ПА/2.3	Укупна дужина реконструисаних или унапређених путева	километри	2	Корисници	Годишње
ПА/2.4	Укупна дужина новоизграђених бициклистичких стаза	километри	5	Корисници	Годишње
ПА/2.5	Укупна дужина железничких линија на које су директно утицали развојни планови	километри	50	Корисници	Годишње
ПА/2.6	Број унапређених услуга јавног превоза	услуге	3	Корисници	Годишње

2.2.7 Категорије интервенција

Табела 5-8: Категорије интервенција

Табела 5: Димензија 1 Област интервенција		
Приоритетна оса	Шифра	Износ(ЕУР)
ПО 2	026 Остале железнице	2.550.000
ПО 2	032 Локални приступни путеви (новоизграђени)	7.275.000
ПО 2	034 Остали реконструисани или унапређени путеви (аутопутеви, државни, регионални или локални)	2.040.000
ПО 2	044 Интелигентни саобраћајни системи (укључујући увођење управљања потражњом, системе за наплату путарина, ИТ праћење, контролне и информационе системе)	1.785.000
ПО 2	090 Бициклическе и пешачке стазе	850.000

Табела 6: Димензија 2 Облик финансирања

Приоритетна оса	Шифра	Износ(ЕУР)
ПО 2	01 Бесповратни кредити	14.500.000

Табела 7: Димензија 3 Врста територије

Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 2	03 Рурална подручја (слабо насељена)	14.500.000

Табела 8: Димензија 6 Механизми територијалне испоруке

Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 2	07 Није релевантно	

2.2.8 Сажетак планираног коришћења техничке помоћи

Приоритетна оса

ПО 2

Није релевантно

2.3. Приоритетна оса 3

2.3.1 Идентификовање

Кодна ознака приоритетне осе	ПО 3
Назив приоритетне осе	Стимулисање сарадње у области туризма и културног наслеђа

☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена само кроз финансијске инструменте	Не
☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена само кроз финансијске инструменте који су постављени на нивоу Уније	Не
☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена кроз локални развој који ће предводити заједница	Не

2.3.2 Фонд, основа за израчунавање подршке Уније и образложење избора основе за израчунавање

Фонд	ИПА
Основа за израчунавање (укупни прихватљиви трошкови или јавни прихватљиви трошкови)	Укупни прихватљиви трошкови

2.3.3 Специфични циљеви тематског приоритета и очекивани резултати

Кодна ознака	ТП 4
Специфични циљ	Стварање заједнички координисаних прекограничних туристичких дестинација на основу комплементарних локалних понуда, како би се осигурао одрживи развој туристичких потенцијала. Унапређење заједничких активности у области културе,

	разоноде, спорта и заштите природе.
<i>Резултати које земље учеснице желе да остваре уз подршку Уније</i>	<p>Туризам треба да постане кључни сектор пограничне привреде кроз повећање броја ноћења, дужи боравак гостију и повећан промет код пружалаца туристичких услуга (нпр. смештај).</p> <p>На основу заједничке стратегије развоја туризма, биће развијена усаглашена, брендирана, добро позната и интегрисана туристичка понуда у пограничном региону.</p> <p>Статус културног, историјског и природног наслеђа и квалитет услуга које пружају туристичке дестинације ће се побољшати у ПС региону на одржив начин, кроз сарадњу релевантних актера.</p> <p>Појачано интересовање институција и јавности за учешће у прекограничним културним програмима као резултат ће имати боље разумевање међу људима који живе у програмској области.</p>

2.3.4 Елементи других тематских приоритета који су додати приоритетној оси

<i>Кодна ознака</i>	Није релевантно
<i>Допринос специфичном циљу приоритетне осе</i>	Није релевантно
<i>Резултати које земље учеснице желе да остваре уз подршку Уније</i>	Није релевантно

2.3.5 Активности које ће бити подржане у оквиру тематског приоритета (по тематским приоритетима)

2.3.5.1 Опис типа и примера активности које ће бити подржане и њихов очекивани допринос специфичним циљевима, укључујући, тамо где је релевантно, идентификовање главних циљних група, специфичних циљних територија и типове корисника

Тематски приоритет	4. Подстицање развоја туризма и културног и природног наслеђа
Развој туризма	
Израда заједничке туристичке и маркетиншке стратегије и акционог плана за прекогранични регион и спровођење маркетиншких активности на регионалном нивоу.	
<p>Циљне групе ове акције су организације које управљају туристичким атракцијама, предузећа заинтересована за сектор туризма, локалне самоуправе.</p> <p>Потенцијални корисници ове акције су регионалне туристичке организације уз учешће локалних удружења за управљање туристичким дестинацијама, НВО и владе и самоуправе на локалном / окружном / регионалном нивоу (уколико је то релевантно).</p>	

Развој заједничких туристичких производа (нпр. културни туризам, укључујући верски туризам и фолклор) и заједнички брендиране понуде (које такође осликавају и нематеријалне вредности): тематске стазе, наутички туристички путеви, бицикличке стазе, рурални туризам, еко-туризам са центрима за посетиоце и са тим повезане активности у области заштите природе (нпр. програми *ex situ* размножавања и пуштања у природу) засноване на одрживом коришћењу и развоју културног и историјског наслеђа материјалне и/или нематеријалне природе. Подршка заједничким туристичким производима мора бити заснована на заједничкој туристичкој стратегији. Када се буду осмишљавали заједнички туристички производи, велика пажња ће бити посвећена повезивању атракција, локација и места дешавања са обе стране границе (да не постоје пројекти који се преклапају, са сличним садржајима), путем повезивања одвојених елемената туристичке понуде (са јасним одређивањем, јасном сегментацијом и позиционирањем, јасном додатном вредношћу прекограничне сарадње), како би се потстиао дужи боравак посетилаца у ПР. Потенцијално подржане активности би могле бити тематске стазе – планирање и одређивање стаза, знакова, штампани водичи и водичи у електронском облику (апликације за мобилне телефоне), развој инфраструктуре (нпр. одморишта, везови за бродове и чамце на водним путевима, паркинзи за бицикле, чесме за људе и појила за коње на стазама за јахање, системи за изнајмљивање опреме, реконструкције локација), итд.

Циљне групе ове акције су пружаоци туристичких услуга и туристи.

Потенцијални корисници ове акције су локалне самоуправе, тела на окружном и регионалном нивоу и њихове организације, организације које управљају туристичким атракцијама (нпр. НВО, јавне институције одговорне за очување и коришћење културних или природних вредности, као што су национални паркови, шума, итд.).

Умрежавање, развој капацитета актера и потстицање предузетништва у различитим областима туризма на основу методе управљања туристичким дестинацијама. Предложене активности могу бити неке од следећих:

- Спровођење заједничких програма обуке за пружаоце туристичких услуга (нпр. професионалне обуке, курсеви језика), како би се побољшао ниво пружених услуга;
- Разрада и увођење заједничког и локално брендираног система контроле и одређивања нивоа квалитета за пружаоце туристичких услуга и локалне произвођаче који су заинтересовани за туристичке послове (нпр. организација догађаја са циљем популарисања вредности и услуга у специфичној области, рецимо вашари који би популарисали домаће прехранбене производе, итд.);
- Популарисање догађаја од туристичког значаја у области културе и рекреативних спортова;
- Усклађивање тржишта (нпр. заједничко брендирање) и туристичких информационих активности. Потенцијалне активности би могле бити: развој туристичких пакета, специфичне туристичке картице, интернет туристички сервиси, мобилне апликације, итд.

Подршка развоју туристичких мрежа мора бити заснована на разрађеној заједничкој туристичкој стратегији.

Циљне групе ове акције су пружаоци туристичких услуга и туристи.

Потенцијални корисници ове акције су професионалне туристичке организације (нпр. локалне организације за управљање туристичким дестинацијама или друга удружења, кластери активни у сектору туризма), уз укључивање НВО-а, спортских клубова, локалних самоуправа (уколико су релевантни).

Активности културног сарадње

Организација мањих пројеката на којима би се сарађивало, укључујући програме за културу,

рекреативне спортове и заштиту природе, са посебним фокусом на циљним групама – младима и деци.

Развој и организација активности културног сарадње у пограничном региону (нпр. догађаји, фестивали, програми, трансфер знања).

Циљне групе ове акције су становници, нарочито млади.

Потенцијални корисници ове акције су НВО, нпр. организације цивилног друштва које раде у сфери спорта, културе и раде са омладином, као и регионалне, окружне и локалне владе и самоуправе и институције које раде под њиховим окриљем.

Унапређење сарадње у сфери заштите културног, историјске и природне наслеђа (тј. ревитализације историјских и културних споменика, сарадња између музеја, радионице на тему конзервације уметности, итд.).

Циљна група ове акције је локално становништво

Потенцијални корисници ове акције су јавне организације, тела на окружном и регионалном нивоу и организације које раде под њиховим окриљем, локалне самоуправе и институције које раде под њиховим окриљем, НВО који раде у сфери културног наслеђа.

Константно пружање информација јавности о најважнијим културним, друштвеним и економским вестима и догађањима у пограничном региону. Следеће акције могу бити подржане: прикупљање и објављивање новости и информација (на локалним језицима и на енглеском језику), стварање инфраструктурних предуслова за комуникационе и информационе активности и рад информативних центара. Пожељно је да активности користе постојеће информационе системе, постигнућа, институционалне оквире и инфраструктуру која се налази у насељима која посећују туристи.

Циљна група ове акције је локално становништво, али нарочито млади заинтересовани за новости, културне, спортске, или било које сличне програме и информације из пограничног региона.

Потенцијални корисници ове акције су релевантна јавна тела (на окружном и регионалном нивоу), НВО организације за прекограничну сарадњу одговорне за развијање и рад културних информативних центара, локалне самоуправе.

2.3.5.2 Водећи принципи за избор операција

Тематски приоритет

4. Унапређење развоја туризма и културног наслеђа

Већина пројеката се бира кроз **отворени позив за предлоге**.

Најважнији критеријуми за избор су, између осталих:

- Потенцијални допринос конкурентности туристичке понуде;
- Важност туристичких дестинација у ПР;
- Прекогранична релевантност пројекта;
- Допринос пројекта дужем боравку посетилаца у програмској области;
- Ниво сарадње између партнера на пројекту;
- Дугорочна одрживост развијених пројеката (еколошка, финансијска, техничка и институционална);

- Управљање и финансијски капацитет организација корисника;
- Допринос хоризонталним принципима (критеријуми за избор који су специфични за акцију могу бити дефинисани у Позиву за предлоге);
- Припремљеност инфраструктурних пројеката.

Поред приступа са системом отворених позива, такође ће бити примењени **рестриктивни позиви за предлоге**, који ограничавају позиве на мали број потенцијалних корисника, за следеће кључне активности:

- Пружање јавности увек доступних информација о најважнијим културним, друштвеним и економским новостима и догађајима у пограничном региону, као и успостављање информационих установа и/или установа за обуку, како би се унапредила интеркултурална размена и дијалог – тако што ће се искористити постојећи информациони системи, институционални оквири и инфраструктура која се налази у насељима која посећују туристи.

Планирана расподела предвиђеног ограниченог позива је 27% укупног буџета за ПАЗ.

2.3.5.3 Планирано коришћење финансијских инструмената (где је то релевантно)

<i>Тематски приоритет</i>	4. Унапређење развоја туризма и културног и природног наслеђа
<i>Планирано коришћење финансијских инструмената</i>	Није релевантно

2.3.6 Заједнички показатељи и показатељи који су специфични за програм

2.3.6.1 Показатељи резултата за приоритетну осу (специфични за програм)

Табела 3: Показатељи резултата специфични за програм

Кодна ознака	Показатељ	Мерна јединица	Полазна вредност	Полазна година	Циљна вредност (2023.)	Извор података	Учесталост извештавања
ПР/3.1	Број ноћења	ноћења	1 835 757	2013	1 964 000	РЗСонлајн база података и ХЦСО база података	2019, 2021, 2023. године.
ПР/3.2	Степен прекограничне сарадње јавних и непрофитних организација које се баве културним, спортско-рекреативним, као и питањима заштите природе	рејтинг	засновано на анкети*	2015	засновано на анкети*	истраживање	2019, 2021, 2023. године.

* Анекс 5А садржи детаљну методологију за израчунавање полазне вредности и циљне вредности. Захтеви за повраћај средстава у вези са ПО 3 неће бити подношени пре него што се одреде полазне вредности и циљне вредности и у складу са тим Програм буде измењен.

2.3.6.2 Показатељи учинка за приоритетну осу (заједнички или специфични за програм)

Табела 4: Показатељи учинка заједнички или специфични за програм

Кодна ознака	Показатељ (назив показатеља)	Мерна јединица	Циљна вредност (2023)	Извор података	Учесталост извештавања
ПА/3.1	Повећање очекиваног броја посета подржаним споменицима културног и природне наслеђа и атракцијама	број годишњих посета	30 000	Корисници	Годишње
ПА/3.2	Број заједничких културних, рекреативних и осталих типова организованих догађаја и активности у заједници	догађаји	200	Корисници	Годишње
ПА/3.3	Просечан месечни број корисничких уноса у развијене онлајн комуникационе алате	кориснички уноси	5 000	Корисници	Годишње

2.3.7 Категорије интервенција

Табеле 5-8: Категорије интервенција

Табела 5: Димензија 1 Област интервенција		
Приоритетна оса	Шифра	Износ(ЕУР)
ПО 3	092 Заштита, развој и унапређивање јавних туристичких добара	3.810.000
ПО 3	093 Развој и унапређивање јавних туристичких услуга	1.270.000
ПО 3	094 Заштита, развој и унапређивање понуде јавних културно-историјских добара	3.810.000
ПО 3	095 Развој и унапређивање понуде јавних културно-историјских услуга	3.810.000

Табела 6: Димензија 2 Облик финансирања		
Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 3	01 Бесповратна донација	12.700.000

Табела 7: Димензија 3 Врста територије		
Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 3	01 Велика урбана подручја (густо насељена, > 50.000 становника)	3.810.000
ПО 3	02 Мала урбана подручја (средња насељеност, > 5 000 становника)	7.620.000

ПО 3	03 Рурална подручја (слабо насељена)	1.270.000
-------------	---	-----------

Табела 8: Димензија 6 Механизми територијалне испоруке

Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 3	07 није релевантно	

2.3.8 Сажетак планираног коришћења техничке помоћи

<i>Приоритетна оса</i>	ПО 3
Није релевантно.	

2.4. Приоритетна оса 4

2.4.1 Идентификовање

Кодна ознака приоритетне осе	ПО 4
Назив приоритетне осе	Унапређење економске конкурентности малих и средњих предузећа (МСП) кроз развој заснован на иновацијама

☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена само кроз финансијске инструменте	Не
☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена само кроз финансијске инструменте који су постављени на нивоу Уније	Не
☐ Комплетна приоритетна оса биће спроведена кроз локални развој који ће предводити заједница	Не

2.4.2 Фонд, основа за израчунавање подршке Уније и образложење избора основе за израчунавање

Фонд	ИПА
Основа за израчунавање (укупни прихватљиви трошкови или јавни прихватљиви трошкови)	Укупни прихватљиви трошкови

2.4.3 Специфични циљеви тематског приоритета и очекивани резултати

Кодна ознака	ТП 7
Специфични циљеви	Јачање способности за раст и потенцијала за запошљавање у МСП кроз развој и прилагођавање нових технологија, процеса, производа или услуга.
Резултати које Земље учеснице желе да остваре уз подршку Уније	Резултати ИРИ и иновативна решења ће се више користити кроз већу расположивост и биће боље прилагођена специфичним и конкретним потребама предузећа, нарочито МСП која делују у изазовним и/или

секторима у повоју, захваљујући повећању обима активности у области прекограничне истраживачке сарадње по принципу троструке или четвороструке спирале (*triple* или *quadruple helix*).

Боља конкурентност, већа видљивост и стабилизоване и одрживе структуре за сарадњу биће створени захваљујући повећању сарадње између кластера, предузећа, универзитета и ИРИ институција у пограничном подручју у секторима који су у повоју, са посебним фокусом на пољопривреду и прераду хране.

Предузећа која делују у главним економским секторима ПР ће имати користи од бољих развојних предуслова и перспектива, захваљујући растућој радној снази са релевантним способностима и знањем које су стекли кроз нове облике тренинга за одрасле, стручно усавршавање и индивидуално прилагођене програме за приправнике.

2.4.4 Елементи других тематских приоритета који су додати приоритетној осци

<i>Кодна ознака</i>	Није релевантно
<i>Допринос специфичном циљу приоритетне осе</i>	Није релевантно
<i>Резултати које земље учеснице желе да остваре уз подршку Уније</i>	Није релевантно

2.4.5 Активности које ће бити подржане у оквиру тематског приоритета (по тематским приоритетима)

2.4.5.1 Опис типа и примера активности које ће бити подржане и њихов очекивани допринос специфичним циљевима, укључујући, тамо где је релевантно, идентификовање главних циљних група, специфичних циљних територија и типове корисника

<i>Тематски приоритет</i>	7. Унапређивање конкурентности, пословне средине и развој малих и средњих предузећа, трговине и инвестиција
<u><i>Развој инфраструктуре засноване на иновацијама и стимулсање заједничких пројеката у области ИРИ који су прилагођени потребама МСП</i></u>	
У циљу обезбеђивања развоја и усвајања нових технологија, процеса, производа или услуга за предузећа, користиће сепрекогранична сарадња вођена иновацијама у складу са регионалним стратегијама за иновације. На пример, следеће активности могу бити реализоване:	
<ul style="list-style-type: none"> • Спровођење пројеката у области истраживања и иновација, како би се развијале и прилагођавале нове технологије, процеси, производи или услуге које ће предузећа директно користити (трансфер технологије, знања и вештина); 	

- Оснивање добро опремљених лабораторија, иновативних/технолошких центара који пружају основу за покретање нових предузећа, заједничке активности у области истраживања и иновација, обуке за олакшавање заједничког развоја нових производа (прототипова), услуга или процеса. Може бити подржана и куповина опреме и развоја инфраструктуре мањег опсега, као и маркетиншке активности.

Следеће активности могу бити подржане као комплементарне активности у добро образложеним случајевима:

- Заједнички развој материјала за стручно, неформално и образовање одраслих; Спровођење такозваних пилот релевантних програма обуке прилагођених потребама МСП. (Општи програми обуке за управљање пословањем су искључени).

У циљу постизања опипљивих резултата и бољег усмеравања интервенција, могу се дефинисати сектори којима ће бити дата предност у региону (они који имају ефекат катализатора). Нпр. ИТ решења и технологије, металопраерада, медицина.

Циљне групе ове акције су предузећа, нарочито МСП, као и млади професионалци, студенти, незапослени, нарочито млади који траже посао у пограничном региону.

Потенцијални корисници ове акције су економски кластери, организације које пружају подршку пословању и развоју иновација, у сарадњи са институцијама за ИРИ и високообразовним институцијама, као и организацијама за стручно образовање и образовање одраслих.

Оснивање и рад „иновативних заједница“ у „економски и социјално угроженим областима“

Стварање „платформи знања“ за сталну сарадњу у „економски и социјално угроженим областима“ у пограничном региону, кроз укључивање партнера из „Четвороструке хеликоидне форме за иновације и сарадњу“ (институције за образовање и преношење знања, локалне компаније, грађани, НВО и органи одговорни за локални економски развој (ЛЕР)), са циљем решавања заједничких проблема и изазова коришћењем иновативних решења и услуга које пружају локалне компаније или друге институције кроз израду нових предлога пројеката¹¹.

Након заједничког избора „угрожених економских и социјалних области“ у програмској области (нпр. управљање рециклирањем чврстог отпада – индустријска екологија; обновљива енергија и енергетска ефикасност; управљање водама; хемијска безбедност; здравствена и социјална нега; социјална економија и запошљавање; итд.), на основу регионалних стратегија за иновације могу бити подржане следеће активности за платформе сарадње релевантних организација:

- Идентификовање изазова у релевантним економским и социјалним областима и главних релевантних субјеката (нпр. заинтересоване истраживачке институције, групе предузећа, локалне/регионалне власти, НВО);
- Оснивање „платформи знања“ које ће за циљ имати проналажење одговарајућих решења кроз укључивање пословних партнера или припремање пројеката (нпр. оних који ће бити финансирани кроз разне развојне програме ЕУ, као што је Хоризонт 2020), како би се ефикасно превазишли уочени изазови или проблеми.

На основу намера за сваку од „угрожених економских и социјалних области“, биће подржана једна платформа која ће покривати целу територију пограничног региона и укључивати све релевантне

¹¹ Засновано на „Даблинској декларацији о иновацијама“: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/%E2%80%9C-dublin-innovation-declaration%E2%80%9D-manifesto-ten-point-declaration-create-more-wealth-better>

актере.

Циљне групе ове акције су локална МСП, локалне/жупанијске/регионалне власти и специјализоване институције које раде под њиховим окриљем, јавне организације, институције за истраживање и преношење знања, НВО.

Потенцијални корисници ове акције су регионалне организације за иновације, тела на окружном и регионалном нивоу и организације које раде под њиховим окриљем, њихова професионална удружења, коморе, јавне организације или НВО са релевантним професионалним искуством, кластери.

Позиционирање прекграничне пољопривреде и прераде хране кроз заједничке иновативне активности

Увођење заједничке производње, логистичке подршке, решења управљања квалитетом, прераде хране и система продаје за пољопривредне и локалне производе. Између осталих, могуће је спровођење следећих активности:

- Спровођење пројеката у области истраживања и иновација, са циљем развоја и прилагођавања нових технологија, процеса, производа или услуга које ће предузећа директно користити.
- Оснивање лабораторија, иновационих и технолошких центара које би заједнички користила предузећа у пограничном региону како би развијала нове производе, услуге и процесе. Може бити подржана и куповина опреме и развој инфраструктуре мањег обима, као и маркетиншке активности.
- Оснивање и развој комерцијалних центара и пијаца које би заједнички користили произвођачи и дистрибутери, са циљем унапређења пласмана на тржиште и позиционирања пољопривредних добара и локалних производа. Може бити подржана и куповина опреме и развој инфраструктуре, као и маркетиншке активности.
- Спровођење заједничких маркетиншких активности (развој заједничких брендова, оснивање заједничких радионица, учешће на изложбама, итд.) у циљу популарисања локалних производа (нпр. пољопривредних прехрамбених производа) кроз заједничку изградњу и јачање брендова.
- Израда решења за помагање процеса интеграције у пољопривреди и преради хране (нпр. стимулација умрежавања, успостављање ланаца снабдевања)

Следеће активности могу бити подржане као комплементарне активности у добро образложеним случајевима:

- Изградња капацитета кроз заједнички развој материјала за стручно образовање и образовање одраслих особа и спровођење релевантних програма обуке, како би се елиминисале празнине у знању и недостатак познавања савремених вештина. (Општи програми обуке за управљање пословањем су искључени).

Циљне групе ове акције су пољопривредни произвођачи, произвођачке и продајне задруге и предузећа за прераду хране; студенти, незапослене особе и нарочито млади који траже посао у пограничном подручју.

Потенцијални корисници ове акције су релевантни НВО, професионалне организације које раде у области пољопривреде и прераде хране (нпр. кластери, коморе пољопривредних удружења, непрофитне пољопривредно-маркетиншке организације) у сарадњи са институцијама за ИРИ, лабораторијама, институцијама за високошколско образовање и институцијама за стручно образовање и образовање одраслих.

Унапређивање размене знања и умрежавања младих истраживача и предузетника, као и унапређивање професионалног искуства

Стимулисање сарадње и умрежавања истраживача, студената и предузетника, како би се унапредило ширење знања и прекограничне комерцијалне активности. Израда и спровођење заједничких истраживачких и образовних програма, као и унапређење начина учења оријентисаних на праксу (учење на радном месту) кроз приправничке програме. Помагање младима приликом покретања нових бизниса кроз побољшање њихових пословних вештина, обезбеђење предузетничког менторства, саветодавних услуга и обуке.

- Реализација програма стицања предузетничког искуства који ће бити заснован на примеру концепта Европске комисије „ЕРАСМУС за младе предузетнике“. (Овај специфични програм има за циљ да допре до младих професионалаца који имају амбиције да покрену сопствени бизнис, али им недостаје искуство.) Ова активност се такође усмерава на младе предузетнике који су већ основали МСП, али им је потребно свеобухватније знање о даљем напредовању и развоју пословања. Током студијског боравка у суседној земљи, млади професионалци/предузетници могу стећи практична знања о пословном сектору за који су заинтересовани, као и увид у рад успешног предузећа у држави партнеру, које би имало улогу ментора и помогло им давањем савета и примера добре праксе у реализацији пословних концепата. Поред стицања техничког знања и увида у модерно пословање компаније која учествује у програму, млади стипендисти могу учествовати у обукама које ће им помоћи да унапреде своје пословне вештине.
- Организација узајамних истраживачких и прекограничних студијских посета истраживачким институцијама и универзитетима у унапред договореним секторима и областима (нпр. „угрожене економске области“, главни сектори у региону) за младе професионалце (студенте и постдипломце), које би организовале привредне коморе/групе предузећа/кластери. Обе врсте студијских посета би требало да буду у минималном трајању од 6 месеци, чиме би се омогућило да учесници стекну свеобухватна знања у релевантној области.

Циљне групе ове акције су истраживачи, нарочито млади истраживачи и студенти, млади професионалци/постдипломци и млади предузетници.

Потенцијални корисници ове акције су институције за ИП, организације за високошколско образовање, привредне коморе, агенције за развој предузетништва, кластери/групе предузећа и НВО.

2.4.5.2 Водећи принципи за избор операција

Тематски приоритет

7. Унапређење конкурентности, пословне средине и развоја МСП, трговине и инвестиција

Пројекти се бирају кроз **отворени позив за предлоге пројеката**.

Између осталих, најважнији критеријуми су:

- Потенцијални допринос, конкурентност, релевантног сектора или економски и друштвено угрожених области;
- Прекогранична релевантност пројекта;
- Усклађеност са регионалним иновационим стратегијама;
- Ниво сарадње партнера на пројекту;
- Дугорочна одрживост резултата пројекта;

- Управљање и финансијски капацитет организација које су крајњи корисници;
- Допринос хоризонталним принципима (критеријуми избора који зависе од специфичне акције могу бити дефинисани у Позиву за предлоге);
- Припремљеност пројеката.

2.4.5.3 Планирано коришћење финансијских инструмената (где је то релевантно)

<i>Тематски приоритет</i>	7. Унапређење конкурентности, пословне средине и развоја МСП, трговине и инвестиција
<i>Планирано коришћење финансијских инструмената</i>	Није релевантно

2.4.6 Заједнички показатељи и показатељи који су специфични за програм

2.4.6.1 Показатељи резултата за приоритетну осу (специфични за програм)

Табела 3: Показатељи резултата специфичних за програм

Кодна ознака	Показатељ	Мерна јединица	Полазна вредност	Полазна година	Циљна вредност (2023)	Извор података	Учесталост извештавања
ПР/4.1	Процент иновативних МСП у програмској области	%	Званично истраживање које ће спровести заводи за статистику у складу са методологијом ЕУРОСТАТ-а*	2015.	Повећан проценат иновативних МСП	Званично истраживање које ће спровести национални заводи за статистику у складу са методологијом ЕУРОСТАТ-а*	2019, 2021, 2023. година.

* Анекс 5А садржи детаљну методологију за израчунавање полазне вредности и циљне вредности. Захтеви за повраћај средстава у вези са ПО 3 неће бити подношени пре него што се одреде полазне вредности и циљне вредности, и у складу са тим Програм буде измењен.

Табела 4: Заједнички резултати или Показатељи учинка специфични за програм

Кодна ознака	Показатељ(назив Показатеља)	Мерна јединица	Циљна вредност (2023)	Извор података	Учесталост извештавања
ПА/4.1	Број предузећа која сарађују са истраживачким институцијама	предузећа	35	Корисници	Годишње
ПА/4.2	Број организација које активно учествују у раду „платформи знања“	организације	60	Корисници	Годишње
ПА/4.3	Број месеци проведених у институцијама и предузећама са друге стране границе током студијске посете	месеци	200	Корисници	Годишње
ПА/4.4	Процент особа из рањивих група које су добиле стипендије	процент	50	Корисници	Годишње

2.4.7 Категорије интервенција

Табеле 5-8: Категорије интервенција

Табела 5: Димензија 1 Област интервенција		
Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 4	060 Истраживачке и иновационе активности у јавним истраживачким центрима и центрима за развој вештина, укључујући умрежавање	1.336.740
ПО 4	062 Трансфер технологије и сарадња универзитета и предузећа од које корист имају пре свега МСП	1.782.320
ПО 4	063 Подршка кластерима и пословним мрежама од које корист имају пре свега МСП	1.782.320
ПО 4	066 Напредни сервиси за подршку МСП и групама МСП (укључујући сервисе за управљање, маркетинг и дизајн)	891.160
ПО 4	067 Пословни развој МСП, подршка предузетништву и систему инкубатора (укључујући подршку за <i>спин офф</i> и <i>спин оут</i> активности, тј. креирање нових предузећа од матичне компаније)	891.160
ПО 4	072 Пословна инфраструктура за МСП (укључујући индустријске паркове и зоне)	2.227.900

Табела 6: Димензија 2 Облик финансирања		
Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 4	01 Бесповратна донација	8.911.600

Табела 7: Димензија 3 Врста територије

Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 4	01 Велика урбана подручја (густо насељена, > 50.000 становника)	6.683.700
ПО 4	02 Мала урбана подручја (средња насељеност, > 5 000 становника)	1 782.320
ПО 4	03 Рурална подручја (слабо насељена)	445.580

Табела 8: Димензија 6 Механизми територијалне испоруке

Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 4	07 није релевантно	

2.4.8 Сажетак планираног коришћења техничке помоћи

Приоритетна оса	ПО 4
Није релевантно.	

2.5. Опис приоритетне осе за техничку помоћ

2.5.1. Идентификовање

Кодна ознака приоритетне осе	ПО 5
Назив приоритетне осе	Техничка помоћ

2.5.2. Фонд и основа за израчунавање подршке Уније

Фонд	ИПА
Основа за израчунавање (укупни прихватљиви трошкови или јавни прихватљиви трошкови)	Укупни прихватљиви трошкови

2.5.3. Специфични циљеви приоритетне осе и очекивани резултати

Кодна ознака	ПО 5
Специфични циљеви	Обезбеђење ефикасног управљања и спровођења Програма прекограничне сарадње Мађарска - Србија

2.5.4. Акције које ће бити подржане и њихов очекивани допринос спровођењу програма

Приоритетна оса	Техничка помоћ
<p>ПО 5 Техничка помоћ ће пружати подршку акцијама које се тичу управљања програмом, као што су:</p> <ol style="list-style-type: none">Акције које се тичу управљања кадровским ресурсима тела која су одговорна за спровођење Програма:<ul style="list-style-type: none">Избор, обука, процена рада и награђивање запослених;Вођење и управљање организацијом;Обука интерног особља и спољних сарадника (семинари, радионице, курсеви, стажирање, пословна путовања у земљи и иностранству, итд.);Управљање мобилношћу.Акције које се тичу управљања канцеларијама/објектима тела која су одговорна за спровођење	

Програма:

- Набавка ситног потрошног канцеларијског материјала (као што су разне спајалице и пост-ит блокчићи), ситни канцеларијски прибор (као, на пример, перфоратори за папир, регистратори, хефталице, пластификатори папира), прибор за писање, папир, итд;
- Набавка скупље канцеларијске опреме, као што су рачунари, штампачи, факс машине, фотокопир апарати и канцеларијски намештај попут столица, паравана, канцеларијских ормара, столова, итд;
- Набавка ИТ система потребних за спровођење програма.

3. Акције повезане са свеукупним управљањем Програмом:

- Организација и техничка подршка за састанке радних група, комисија и комитета и активности у погледу мера заштите вршења њихових овлашћења;
- Набавка стручних услуга везаних за израду програма, оцењивање, надзор, промовисања и ревизије, у складу са одредбама релевантних регулатива;
- Уговарање правних саветодавних услуга;
- Уговарање израде студија, извештаја и осталих услуга спољних експерата;
- Трошкови првостепене контроле.

4. Јачање институционалних капацитета релевантних партнера:

- Наменске радионице,
- Обука,
- Структуре за координацију и умрежавање,
- Покривање дела трошкова учешћа на састанцима који се тичу припремања, спровођења, надзора и оцењивања Програма.

5. Видљивост и публицитет Програма:

- Информисање, промоције, давање публицитета и размена искустава;
- Развој и спровођење плана комуникације за Програм.

2.5.5. Показатељи специфични за програм¹²

2.5.5.1. Показатељ учинка специфични за Програм за које се очекује да ће допринети резултатима

Табела 10: Показатељ учинка специфичних за Програм

Кодна ознака	Показатељ	Мерна јединица	Циљна вредност (2023) (опционо)	Извор података
ПА/5.1	Број пројеката којим управља Заједнички секретаријат (ЗС)	пројекти	-	Систем за праћење
ПА/5.2	Број промотивних догађаја	догађаји	-	Заједнички секретаријат

¹² Потребно тамо где је објективно оправдано датим садржајем акције и где подршка Уније техничкој помоћи програма сарадње прелази 15 милиона евра.

ПА/5.3	Број запослених	број запослених изражен у ФТЕ	-	Заједнички секретаријат
--------	-----------------	-------------------------------	---	-------------------------

2.5.6. Категорије интервенција

Табеле 11-13: Категорије интервенција

Табела 11: Димензија 1 Област интервенција

Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 5	121 – Припрема, спровођење, надзор и провера	5.209.920
ПО 5	122 – Оцењивање и студије	651.240
ПО 5	123 – Информације и комуникација	651.240

Табела 12: Димензија 2 Облик финансирања

Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 5	01 Бесповратна донација	6.512.400

Табела 13: Димензија 3 Врста територије

Приоритетна оса	Шифра	Износ (ЕУР)
ПО 5	07 није релевантно	

2.6. Табеларни преглед показатеља по приоритетним осам и тематским приоритетима

Табела 14: Табела заједничких и програмски специфичних показатеља учинка и резултата

Приоритетна оса	Тематски приоритет	Специфични циљ(еви)	Одабрани показатељи резултата ¹³	Одабрани показатељи учинка ¹⁴
ПО 1: Побољшање прекограничног управљања водама и система управљања ризиком	ТП 2: Заштита животне средине, прилагођавање климатским променама и ублажавање њихових последица, спречавање и управљање ризиком	СЦ/1.1: Смањење еколошких ризика (нпр. суша, поплава, град) и спречавање негативних последица на пољопривреду и производњу хране	ПР/1.1: Приноси усева	ПА/1.1: Становништво које има користи од мера заштите од поплава
				ПА/1.2: Дужина нових или побољшаних система за управљање водама
				ПА/1.3: Пољопривредно земљиште које има користи од савремених мера заштите од града
				ПА/1.4: Површина станишта која су подржана како би добила бољи конзервациони статус
ПО 2: Смањење уских грла у прекограничном саобраћају	ТП 3: Унапређење одрживог саобраћаја и јавне инфраструктуре	СЦ/2.1: Повећање капацитета граничних прелаза и повезаних саобраћајних линија путем унапређења развоја друмског саобраћаја и коришћења одрживих	ПР/2.1: Удео прекограничног саобраћаја на мањим граничним прелазима у свеукупном прекограничном саобраћају	ПА/2.1: Број унапређених или новоизграђених граничних прелаза
				ПА/2.2: Укупна дужина новоизграђених путева
				ПА/2.3: Укупна дужина реконструисаних или унапређених путева

¹³ Детаљна методологија израчунавања показатеља резултата се налази у Анексу 5/А

¹⁴ Детаљна методологија израчунавања показатеља учинка се налази у Анексу 5/Б

Приоритетна оса	Тематски приоритет	Специфични циљ(еви)	Одабрани показатељи резултата ¹³	Одабрани показатељи учинка ¹⁴
		начина превоза (јавни превоз, бициклизам, водни саобраћај)		<p>ПА/2.4: Укупна дужина новоизграђених бицикличких стаза</p> <p>ПА/2.5: Укупна дужина железничких линија на које су директно утицали развојни планови</p> <p>ПА/2.6: Број унапређених услуга јавног превоза</p>
ПО 3: Подстицање сарадње у области туризма и културног наслеђа	ТП 4: Стимулисање туризма и културног и природног наслеђа	СЦ/3.1: Стварање заједнички координисаних прекограничних туристичких дестинација на основу комплементарних локалних понуда, како би се осигурао одрживи развој туристичких потенцијала	ПР/3.1: Број ноћења	ПА/3.1: Повећање броја посета подржаним споменицима културног и природне наслеђа и атракцијама
		СЦ/3.2: Унапређење заједничких активности у области културе, разоноде, спорта и заштите природе	ПР/3.2: Ниво интензитета прекограничне сарадње између јавних и непрофитних организација које се баве питањима културе, рекреативним спортовима и заштитом природе	<p>ПА/3.2: Број заједничких културних, рекреативних и осталих типова организованих догађаја и активности у заједници</p> <p>ПА/3.3: Просечан месечни број посета развијеним онлајн комуникационим алатима</p>
ПО 4: Повећање конкурентности МСП	ТП 7: Унапређење конкурентности,	СЦ/4.1: Јачање способности за раст и потенцијала за МСП	ПР/4.1: Број иновативних МСП у ПР	ПА/4.1: Број предузећа која сарађују са истраживачким институцијама

Приоритетна оса	Тематски приоритет	Специфични циљ(еви)	Одабрани показатељи резултата ¹³	Одабрани показатељи учинка ¹⁴
				<p>ПА/4.2: Број организација које активно учествују у раду „платформи знања“</p> <p>ПА/4.3: Број месеци проведених у институцијама и предузећама са друге стране границе током студијске посете</p> <p>ПА/4.4: Процент особа из рањивих група које су добиле стипендије</p>

3 ОДЕЉАК 3: ПЛАН ФИНАНСИРАЊА

3.1 Финансијска средства из ИПА (у еврима)

Табела 15

Фонд	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Укупно
ИПА	0	4 716 530	6 735 504	15 468 570	12 483 138	12 732 800	12 987 458	65 124 000

3.2.1 Укупна финансијска средства из ИПА и национално кофинансирање (у еврима)

Табела 16: План финансирања

Приоритетна оса	Основа за израчунавање подршке Уније (Укупни прихватљиви трошак или јавни прихватљиви трошак)	Подршка Уније (а)	Удео националних партнера (б) = (ц) + (д))	Индикативна анализа удела националних партнера		Укупна финансијска средства (е) = (а) + (б)	Стопа кофинансирања (ф) = (а)/(е) (2)	Информативно	
				Национална финансијска средства из јавних извора (ц)	Национална финансијска средства из приватних извора (д) (1)			Допринос трећих држава	Допринос Европске инвестиционе банке (ЕИБ)
ПА1	Укупни прихватљиви трошак	22 500 000	3 970 588	3 573 529	397 059	26 470 588	85%	0	0
ПА2	Укупни прихватљиви трошак	14 500 000	2 558 824	2 302 941	255 882	17 058 824	85%	0	0
ПА3	Укупни прихватљиви трошак	12 700 000	2 241 176	2 017 059	224 118	14 941 176	85%	0	0
ПА4	Укупни прихватљиви трошак	8 911 600	1 572 635	1 415 372	157 264	10 484 235	85%	0	0
ПА5	Укупни прихватљиви трошак	6 512 400	1 149 247	1 149 247	0	7 661 647	85%	0	0
Укупно		65 124 000	11 492 471	10 458 148	1 034 322	76 616 471	85%	0	0

(1) Биће комплетирано тек када приоритетне осе буду изражене у укупним трошковима.

(2) Ова стопа може бити заокружена на најближи цели број у табели. Прецизна стопа која се користи за рефундирање извршених плаћања је однос (ф).

3.2.2 Анализа по приоритетним осам и тематским приоритетима

Табела 17

Приоритетна оса	Тематски приоритет	Подршка Уније	Национални удео партнера	Укупна финансијска средства
ПО 1	ТП 2	22 500 000	3 970 588	26 470 588
ПО 2	ТП 3	14 500 000	2 558 824	17 058 824
ПО 3	ТП 4	12 700 000	2 241 176	14 941 176
ПО 4	ТП 7	8 911 600	1 572 635	10 484 235
ПО 5	ТПо	6 512 400	1 149 247	7 661 647
Укупно		65 124 000	11 492 471	76 616 471

4 ОДЕЉАК 4: ИНТЕГРИСАНИ ПРИСТУП ТЕРИТОРИЈАЛНОМ РАЗВОЈУ

Опис интегрисаног приступа територијалном развоју, узимајући у обзир садржај и циљеве програма сарадње и показујући како он доприноси постизању циљева програма и очекиваним резултатима.

Рурална подручја чине значајан део ПР: 40% становника АП Војводине и 30% становништва мађарских жупанија живе у руралним насељима. Из тог разлога, пољопривреда је један од главних сектора привреде у програмској област. Програм сарадње садржи више мера за искоришћавање потенцијала пољопривреде и производње хране. У оквиру ПО 4- Повећање конкурентности МСП кроз развој заснован на иновацијама, постоји посебна акција за ИП и развој активности оријентисаних на иновације у секторима пољопривреде и прераде хране, пре свега на креирање локалних мрежа знања. ПО 1 - Побољшање прекограничног управљања водама и система управљања ризиком ће се фокусирати на активности управљања водом и превенције еколошких ризика, како би се смањила штета коју трпи пољопривредна производња и стабилизовао сектор производње хране. Подржани пројекти могу допринети повећању заштите од поплава у подручјима која се наводњавају и у заштићеним подручјима. Развој и реконструкција канала би могли да имају значајну мултифункционалну економску улогу (нпр. заштита животне средине, речни туризам, бициклички туризам) у руралним подручјима програмске области. Еко-туризам, активни туризам и заједничка капитализација културног и природне наслеђа, који ће бити финансирани кроз ПО 3 - Подстицање сарадње у области туризма и културног наслеђа, такође ће повећати атрактивност руралних подручја.

Урбана насеља са значајним потенцијалом за запошљавање – као што су Нови Сад, Сегедин, Кечкемет и Суботица – имају велику улогу у економији, нарочито у прерађивачкој индустрији, као и у ИП и високошколском образовању. ПО 4 - Повећање конкурентности МСП, кроз развој вођен иновацијама, може пружити подршку пројектима који стимулишу боље искоришћавање резултата истраживања од стране МСП. Подржани пројекти такође могу олакшати преношење знања из већих градова у рурална подручја, која су више погођена природним, еколошким и социјалним изазовима.

Развој саобраћајног сектора и боље искоришћавање мањих граничних прелаза може допринети бољем протоку информација између особа и организација, као и повећању пословне и комерцијалне сарадње.

Док су неке акције програма јасно усмерене на рурална или урбана подручја карактеристична за веће градове, програм такође пружа могућности за јачање сарадње руралних и урбаних подручја кроз преношење знања, стварање заједничких туристичких производа и културну сарадњу.

Програм не садржи активности типа ЛР (Локални развој којим управља заједница) и типа ИТИ (Интегрисана територијална инвестиција). Не постоје акције које би биле део било ког ИТИ пројекта који се финансира из других оперативних програма.

4.1 Локални развој којим управља заједница (где је то релевантно)

Приступ коришћењу принципа и инструмената локалног развоја којим управља заједница за идентификовање подручја где ће бити спроведени

Није релевантно

4.2 Интегрисана територијална инвестиција (ИТИ) (где је то релевантно)

Приступ коришћењу Интегрисане територијалне инвестиције (ИТИ) (на основу њене дефиниције из Члана 36 Уредбе (ЕУ) број 1303/2013), осим у случајевима који су наведени у 4.2, и њихова планирана расподела финансијских средстава из сваке приоритетне осе.

Није релевантно

Табела 18: Планирана расподела финансијских средстава за ИТИ (збирни износ)

Приоритетна оса	Планирана расподела финансијских средстава (Подршка Уније) (ЕУР)
Није релевантно	Није релевантно

4.3 Допринос планираних интервенција макрорегионалним стратегијама и стратегијама за морске басене

Допринос планираних интервенција макрорегионалним стратегијама и стратегијама за морске басене, у вези са потребама програмског подручја које су идентификовале релевантне земље учеснице и, тамо где је то релевантно, узимајући у обзир стратешки важне пројекте идентификоване у тим стратегијама (где је то релевантно / где земље учеснице и региони учествују у макрорегионалним стратегијама и/или стратегијама за морске басене).

Стратегија ЕУ за Дунавски регион (ЕУСДР) је макрорегионална стратегија коју је усвојила Европска комисија (децембра 2010. године), а Савет Европе одобрио 2011. године. Европска комисија и државе Дунавског региона – уз учешће релевантних субјеката – заједнички су развили ЕУСДР како би се удружено бавили заједничким проблемима. ЕУСДР за циљ има стварање синергије и координацију између постојећих политика и иницијатива које су активне широм Дунавског региона.

Територија коју покрива Програм је део територије коју покрива ЕУСДР. Узевши у обзир релевантно подручје и тематске приоритете који су одабрани за Програм, може се рећи да изазови који постоје у Дунавском региону могу такође бити идентификовани као изазови са којима се суочава ПР, тако да постоји велика повезаност са ЕУСДР. Изазови са којима се суочава ПР су наведени у Програму, у сферама животне средине, климатских промена и превенције ризика, пољопривреде и производње хране, развоја саобраћаја, културе и туризма, као и привредног развоја вођеног иновацијама.

ЕУСДР се бави широким спектром питања, која су подељена у 4 стуба и 11 приоритетних области. На основу сличности постојећих изазова, приоритети из ЕУСДР су узети у обзир и већина је укључена у Програм. На тај начин Програм има за циљ да помогне ЕУСДР у следећим приоритетним областима:

- ПА1 одражава приоритете ЕУСДР који имају за циљ заштиту животне средине у Дунавском региону, како би се санирала штета, а такође вратио и одржао квалитет вода и очувао биодиверзитет.

- ПА2 одражава приоритете ЕУСДР који имају за циљ побољшање мобилности и мултимодалан приступ.
- ПА3 одражава приоритете ЕУСДР који имају за циљ унапређење културе и туризма, као и директног контакта међу људима.
- ПА4 одражава приоритете ЕУСДР који имају за циљ развој друштва знања кроз истраживање, образовање и информисање, као и пружање подршке развоју конкурентности предузећа, укључујући развој кластера.

Током спровођења активности у оквиру приоритетних смерова Програма, Стратегија ЕУСДР ће бити узета у обзир када то буде потребно.

5 ОДЕЉАК 5: ОДРЕДБЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОГРАМА САРАДЊЕ

5.1 Релевантни органи и тела

Табела 19: Програмска тела

Орган/тело	Име органа/тела и одсека или јединице	Шеф органа/тела (положај или радно место)
Управљачко тело	Кабинет премијера Мађарске Канцеларија заменика државног секретара за међународне послове	Заменик државног секретара
Сертификационо тело	Директорат за помоћ Европске уније (ЕУ) мађарског Државног трезора	Шеф Сертификационог тела
Ревизорско тело	Генерални директорат за ревизију европских фондова, Мађарска	Генерални директор

Тело којем ће Комисија вршити плаћања:

☐ Управљачко тело	
☒ Сертификационо тело	Директорат за ЕУ помоћ мађарског Државног трезора

Табела 20: Тело или тела која спроводе задатке контроле и ревизије

Орган/тело	Име органа/тела и одсека или јединице	Шеф органа/тела (положај или радно место)
Тело или тела одређена да спроводе задатке контроле	Програмска канцеларија Сечењи <i>(Széchenyi Progamme office Non-profit Ltd., у даљем тексту СЗПО)</i> из Будимпеште и Регионалне контролне јединице СЗПО - територијалне канцеларије у Сегедину и Бекешчаби, Мађарска Одељење за спровођење првостепене контроле	Шеф одсека Шеф одељења

	пројеката финансираних из ИПА компоненте прекогранична и транснационална сарадња, Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава ЕУ, Министарство финансија, Влада Републике Србије	
Тело или тела одређена као одговорна за спровођење ревизија	Генерални директорат за ревизију европских фондова, Мађарска Група ревизора	Генерални директор

5.2 Заједнички надзорни одбор

Табела 21: Планирани списак чланова Заједничког надзорног одбора

Име органа/тела и одсека или јединице	Улога у програму	Контакт детаљи органа/тела
Европска комисија	Саветодавна	European Commission DG Regional and Urban Policy Competence Centre for Macro-regions and European Territorial Cooperation Avenue de Beaulieu 1 (BU1 02/190), B-1160 Brussels/Belgium
Национални ИПА координатор (НИПАК)	Саветодавна	Министар без портфеља задужен за европске интеграције, Влада Републике Србије
Национално тело - Мађарска	Члан	Prime Minister's Office, Deputy State Secretariat for International Affairs 20-22 Wesselényi u, H-1077 Budapest
Национално тело - Србија	Члан	Канцеларија за европске интеграције, Влада Републике Србије, Немањина 34, 11000 Београд
Представници Стратегије ЕУ за Дунавски регион	Консултативна	Националне контакт адресе: National Coordinator of Danube Strategy, Ministry of Foreign Affairs and Trade, Hungary

Име органа/тела и одсека или јединице	Улога у програму	Контакт детаљи органа/тела
		47 Bem rakpart, H-1027 Budapest Канцеларија за европске интеграције, Влада Републике Србије, Немањина 34, 11000 Београд
Жупанија Бач-Кишкун, Мађарска	Члан	Bács-Kiskun County Council 3 Deák Ferenc tér, H-6000 Kecskemét
Жупанија Чонград, Мађарска	Члан	Csongrád County Council 1 Rákóczi tér, H-6722 Szeged
Покрајинска влада АП Војводине, Србија	Члан	Покрајинска влада АП Војводине Булевар Михајла Пупина 16, 21000 Нови Сад
Стална конференција градова и општина, Србија	Члан	Стална конференција градова и општина Македонска22/8, 11000 Београд
Релевантна ресорна министарства из обе земље учеснице у вези са са тематским приоритетима	Биће дефинисано Правилником	Биће дефинисано приликом успостављања ЗНО
Организације у складу са принципом партнерства и приступом управљања на више нивоа	Биће дефинисано Правилником	Биће дефинисано приликом успостављања ЗНО
Сертификационо тело	Саветодавна	Hungarian State Treasury, Directorate of EU Assistance 4 Hold utca, H-1054 Budapest
Ревизорско тело	Саветодавна	Directorate General for Audit of European Funds, Hungary 105-113 Bartók Béla út, H-1115 Budapest

Име органа/тела и одсека или јединице	Улога у програму	Контакт детаљи органа/тела
Заједнички секретаријат	Саветодавна	Канцеларија програма Сечењи, Мађарска

Након усвајања Програма сарадње приликом успостављања ЗНО и финализације Правилника, радиће се у складу са чланом 4. Делегиране Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 240/2014 од 7. јануара 2014. године о Европском кодексу добре праксе за партнерство у оквиру европских структурних и инвестиционих фондова.

5.3 Процедура за успостављање заједничког секретаријата

Програм ће имати јединствени Заједнички секретаријат (ЗС), у складу са чланом 23 (2) Уредбе ЕУ бр. 1299/2013. Између осталог, ЗС ће помагати Управљачком телу (УТ) и Заједничком надзорном одбору (ЗНО) у спровођењу њихових функција, пружати информације подносиоцима захтева, бавити се пријавама за пројекте и помагати корисницима када буду спроводили своје активности.

ЗС ће блиско сарађивати са УТ на координацији и спровођењу програма. Ова два тела ће радити у оквиру система који ће са једне стране осигуравати њихову сарадњу, а са друге им гарантовати независност од националних структура. ЗНО ће одобравати планове рада ЗС. ЗС ће бити финансиран из буџета за Техничку помоћ.

Пошто је систем већ уређен у тренутку подношења програма, рад, особље и функционисање будућег ЗС за Програм ће бити засновани на постојећем ЗТС из програмског периода 2007-2013. године, задржавајући основну структуру како би се обезбедила несметана транзиција између два Програма.

ЗС ће бити успостављен са оквирно девет чланова тима, узимајући у обзир програмски циклус и потребе спровођења, са централном канцеларијом у Будимпешти и барем једним запосленим који ће радити у Сегедину. Планирано је да још два члана тима раде у Антени ЗС у Суботици (Србија). Узимајући у обзир да је просечан број запослених у ЗТС и Информативном центру за период 2007-2013. године био приближно исти, буџет Програма је истовремено повећан за период 2014-2020. године, док ће задаци бити нешто разноврснији (нпр. различит третман за уобичајене и стратешке пројекте, више пажње ће бити посвећено мерењу испуњавања Показатеља циљних вредности, итд.), горе наведени планирани број особља је оправдан. ЗС и Антена ЗС ће осигурати испуњавање свих оперативних и имплементационих задатака Програма, укључујући координацију развоја пројекта и процес избора пројекта. У циљу осигурања несметаног спровођења, следеће особље ће бити запослено у ЗС и Антени ЗС:

- Шеф ЗС;
- Финансијски директор;
- Програмски менаџери, који ће такође покривати следеће положаје:
 - Заменик шефа ЗС;
 - Заменик финансијског директора;
- Комуникацијски менаџер;
- Менаџер канцеларије;

- Шеф Антене ЗС;
- Програмски менаџер у Антени ЗС.

Особље ЗС ће испуњавати професионалне захтеве позиција на којима раде и познавати барем један од језика који се говори у земљама учесницама, поред познавања енглеског језика. Радиће као запослени Програмске канцеларије Сечењи (Széchenyi Programme office Non-profit Ltd., у даљем тексту СЗПО), која ће бити институција домаћин, на основу уговора са УТ. Нови чланови особља ће бити одабрани у договору са УТ и Националним телима (у даљем тексту НТ). Изборни комитет, који ће сачињавати представници УТ, НТ и СЗПО као институција домаћин, одредиће ко ће бити номинован за шефа ЗС. Чланове ЗС ће одабрати комитет који ће сачињавати представници УТ и НТ, шеф ЗС и СЗПО као институција домаћин ЗС.

Са српске стране границе, двоје запослених са пуним радним временом ће радити као Антена Заједничког секретаријата (Антиена ЗС). Антиена ЗС ће бити успостављена у Суботици, у складу са принципом територијално уравнотеженог спровођења програма. Особље Антене ЗС ће одабрати одбор који ће сачињавати представници УТ и НТ и шеф ЗС.

Опис радних места и упутства која ће дати шеф ЗС осигураће правилно одређивање одговорности свих чланова ЗС, поделу задатака међу члановима и њихову координацију. Детаљна листа задатака је наведена у Одељку 5.4.

Описано уређење Антене ЗС ће бити засновано на већ постојећем Информативном центру из програмског периода 2007-2013. године.

5.4 Сажети опис уређења система управљања и контроле

У складу са чланом 36 ИПА II Уредбе, Програм Интеррег - ИПА Програм сарадње Мађарска – Србија ће бити спроведен кроз заједничко управљање, а следеће институције ће бити одговорне: јединствено Управљачко тело, јединствено Сертификационо тело и јединствено Ревизорско тело.

Структуре које ће бити оформљене за управљање Програмом:

Заједничке структуре:

- **Заједнички надзорни одбор (ЗНО):** надгледање и праћење спровођења програма, избор операција (пројеката). ЗНО може оформити Управни одбор (УО), који ће одговарати ЗНО и вршити избор операција.
- **Управљачко тело (УТ):** одговара Европској комисији (ЕК) за управљање и спровођење Програма;
- **Сертификационо тело (СТ):** сертификовање изјава о издацима и пријава за плаћање пре него што се пошаљу ЕК;
- **Ревизорско тело (РТ):** тело које је функционално независно од УТ и СТ, одговорно за проверу ефикасног функционисања система управљања и контроле;
- **Заједнички секретаријат (ЗС):** помаже УТ и ЗНО у спровођењу њихових релевантних дужности.

Сва тела на програмском нивоу, укључујући УТ, СТ, РТ и ЗС, оформљена су у различитим јавним институцијама у Мађарској (види табелу 19 и одељак 5.3). С обзиром на то да су организације које су домаћини УТ, СТ и РТ међусобно независне, одвојеност функција између ових тела је загарантована.

Заједнички надзорни одбор

Државе учеснице ће успоставити ЗНО у року од три месеца од дана када Мађарска добије потврду о одлуци ЕК да је одобрила Програм. Чланови ЗНО ће бити представници и представнице националних, регионалних, окружних и локалних актера, како би се обезбедила ефикасност и широка заступљеност. Имајући у виду да организације које предлажу чланове ЗНО могу истовремено бити и подносиоци захтева, Правилник ЗНО ће садржати гаранције за транспарентност процеса доношења одлука, као и мере спречавања конфликта интереса и осигурање непристрасности.

Чланови ЗНО ће бити именовани у року од 30 дана од одобравања Програма. председавање, права и дужности председавајућег ће бити дефинисани у Правилнику ЗНО. Представници ЕК ће учествовати у раду ЗНО у саветодавној улози, у складу са чланом 38 (4) ИПА II Уредбе.

У складу са чланом 38 ИПА II Уредбе и члановима 49 и 110 Уредбе (ЕУ) бр. 1303/2013, ЗНО ће разматрати укупну ефикасност, квалитет и доследност спровођења свих акција чији је циљ испуњавање задатака одређених Програмом. Том приликом ће узимати у обзир финансијске податке, заједничке Показатељеи Показатељеспецифичне за програм, укључујући промене у вредности Показатеља резултата и напредак ка квантификованим, циљним вредностима. Поред тога, ЗНО ће:

- Размотрити и одобрити методологију и критеријуме за избор операција;
- Размотрити и одобрити годишње и финалне извештаје о спровођењу;
- Размотрити и одобрити план оцењивања и све његове измене, а такође испитати напредак остварен приликом спровођења плана оцењивања и активности које ће бити резултат налаза оцењивања;
- Размотрити и одобрити комуникацијску стратегију и све њене измене, а такође испитати спровођење комуникацијске стратегије;
- Размотрити активности у сфери унапређења једнакости између мушкараца и жена, једнаких могућности и недискриминације, укључујући приступачност за особе са инвалидитетом;
- Размотрити активности у сфери унапређења одрживог развоја;
- Размотрити и одобрити све предлоге за било какве промене Програма које ће поднети УТ.

ЗНО може дати препоруке за побољшање акција кад год је то потребно, а такође ће пратити акције које се предузимају као резултат његових запажања.

УТ ће присуствовати састанцима ЗНО и радиће на очувању регуларности, ефикасности и делотворности спровођења Програма. ЗС ће имати улогу секретаријата у оквиру ЗНО, укључујући припремање докумената, одлука и записника. ЗНО ће заседати барем једном годишње. Додатни састанци могу бити заказани на иницијативу једне од земаља учесница или на захтев Комисије, нарочито на тематској основи. Процедуре доношења одлука и остале процедуре ЗНО ће бити уређене Правилником, који ће бити усвојен на првом састанку ЗНО.

Управљачко тело

Институција која је одређена да буде УТ за Програм је Кабинет премијера Мађарске, Канцеларија заменика државног секретара за међународне послове. На основу Члана 37 (1) ИПА II Уредбе, УТ ће бити одговоран за управљање оперативним програмима у складу

са принципом доброг финансијског управљања. ЗС ће директно подржавати УТ, јер се ЗС бави оперативним управљањем Програма. Иако УТ сноси свеукупну одговорност за Програм, одређени задаци (запошљавање чланова ЗС, управљање Системом за праћење и информисање, правни и друге административне услуге) могу бити поверени СЗПО, који је институција домаћин ЗС. Поверавање задатака ће бити прописано у Опису Система за управљање и контролу. Процена ризика ће бити извршена са циљем ефикасног спречавања, ублажавања и управљања унутрашњим и спољним ризицима током спровођења Програма.

Сертификационо тело

У складу са чланом 37 (2) ИПА II Уредбе, СТ ће бити одговоран за израду и подношење сертификованих изјава о издацима и пријава за плаћање Европској комисији, као и за примање уплата од ЕК. Институција која је одређена као СТ за Програм је мађарски Државни трезор, Директорат за помоћ ЕУ.

Ревизорско тело

У складу са чланом 37 (3) ИПА II Уредбе, РТ ће обезбедити спровођење ревизије исправности Система за управљање и контролу овог Програма, као и одговарајућег узорка операција на основу пријављених трошкова. РТ ће у року од осам месеци од усвајања Програма припремити стратегију за спровођење ревизије, и такође одредити методологију ревизија, методу узорковања за ревизије операција и испланирати ревизије за текућу годину и две наредне рачуноводствене године. РТ ће такође припремити контролни извештај о усклађености система за управљање и контролу и мишљења ревизора. Институција која је одређена да буде РТ за Програм је Генерални директорат за ревизију европских фондова из Мађарске. РТ ће у свом раду имати подршку од Канцеларије за ревизију система управљања средствима Европске уније (Влада Републике Србије).

Група ревизора

У складу са чланом 25 (2) Уредбе ЕУ бр. 1299/2013, Група ревизора (ГР) ће бити одређена да помаже РТ. Представнике ГР ће именовати релевантне партнерске земље. Ревизоре из Србије ће именовати Канцеларија за ревизију система управљања средствима Европске уније (Влада Републике Србије), док ће ревизоре из Мађарске именовати директно РТ. ГР ће бити установљен у року од три месеца од одобравања Програма. Сама ће израдити свој правилник, а њом ће председавати РТ. РТ и ревизори који ће бити именовани у ГР ће бити независни од система за управљање и контролу Програма. Уколико буде неопходно, ЗС Програма може пружити подршку активностима ГР.

Заједнички секретаријат

Програм ће имати јединствени ЗС у складу са чланом 23 (2) Уредбе ЕУ бр. 1299/2013. ЗС ће пружити подршку УТ приликом координације и спровођења програма, и вршиће улогу секретаријата за ЗНО (и напослетку за СЦ). Активности ЗС ће бити финансиране из Техничке помоћи опредељене за спровођење Програма.

Општи задаци ЗС су наведени даље у тексту, а биће детаљно описани у Опису Система за управљање и контролу, и ревизорским траговима, и затим даље уређени у приручнику за интерне процедуре ЗС:

1) Општи програмски задаци координације

- a) Сарадња са административним, централним, регионалним и локалним организацијама (у програмском подручју) са циљем прикупљања података и информација неопходних за спровођење Програма;
- b) Припремање комуникацијског плана који ће бити поднет УТ и одобрен од стране ЗНО;
- c) Координација спровођења комуникацијског плана и спровођење заједничких комуникационих активности за програм;
- d) Учешће у радним групама које су оформљене ради разраде/ревизије програмских докумената;
- e) Припрема предлога за све неопходне измене програма.

2) Задаци који произлазе из његове улоге секретаријата Заједничког надзорног одбора

- a) Извршавање стандардних задатака секретаријата као део општих операција ЗНО;
- b) Подношење предлога Управљачком телу и ЗНО-у ради доношења одлуке на основу резултата оцењивања пројекта;
- c) Набавка позадинске документације и извештаја на енглеском језику о спровођењу Програма за ЗНО, укључујући записнике са претходно организованих састанака, како би помогли приликом доношења одлука;
- d) Спровођење оперативних одлука ЗНО, укључујући спровођење писаних процедура;
- e) Пружање помоћи и техничке координације приликом израде годишњег извештаја за Европску комисију.

3) Административне активности

- a) Осигуравање административног управљања спољним стручњацима и услугама;
- b) Подршка РТ и ГР у њиховим активностима.

4) Оцењивање програма и процес припреме програма

- a) Координација *ex-ante* и текућег оцењивања;
- b) Допринос процесу припреме програма за 2020+.

5) Развој (генерисање) и избор пројекта

- a) Координација подршке пружене у креирању и развоју пројекта;
- b) Управљање процесом пријављивања пројекта: припремање и стављање на располагање докумената неопходних за пријављивање и избор пројекта; пружање информација и савета подносиоцима захтева; пријем и регистровање пријављених пројеката;
- c) Координација процеса оцењивања пројекта и ангажовање екстерних експерата по принципу од случаја до случаја;
- d) Спровођење формалног оцењивања, оцењивања прихватљивости и оцењивања квалитета предлога, независно или уз учешће екстерних експерата;
- e) Праћење заједничких пројеката/претрага базе података за партнере.

6) Спровођење и надзор

- a) Припрема материјала неопходних за спровођење Програма;
- b) Помоћ водећим корисницима (ВК) у спровођењу пројекта: пружање савета и помоћи ВК приликом спровођења пројектних активности и управљања финансијама;
- c) Размена информација и координација задатака између ЗС и Антене ЗС;
- d) Припрема уговора о субвенцијама;
- e) Провера извештаја о напретку и финансијских извештаја које су припремили ВК;
- f) Провера постојања изјава о потврди трошкова које издају Контролна тела;
- g) Праћење напретка пројекта кроз прикупљање и проверу извештаја о праћењу пројекта, праћењу учинка, организација посета ради праћења (и мађарским и српским партнерима у пројекту);
- h) Припрема извештаја о напретку, провери програма и спровођењу пројекта, и затим њихово подношење ЗНО и УТ;
- i) Припрема годишњих извештаја о спровођењу и свих осталих докумената које буде тражила ЕК;
- j) Допринос приликом успостављања Интегрисаног система за надзор и информисање (ИМИС) који функционише на програмском нивоу, а УТ га координише, што ће бити у складу са политиком е-кохезије;
- k) Редовно ажурирање података ИМИС-а и уношење података у систем;
- l) Обезбеђење прикупљања података за мерење степена постизања циљних вредности за Показатељерезултата и учинка, коришћењем ИМИС-а или анкета, у складу са потребама.

7) Информисање и публицитет

- a) Пружање подршке у припремању, управљању и развоју визуелног идентитета Програма;
- b) Покретање, развој и одржавање веб сајта Програма, укључујући странице за претрагу за partnere у пројекту и базу података имплементираних пројекта;
- c) Учешће у комуникационим иницијативама ЕК, ИНТЕРАЦТ и/или националних организација Мађарске и Србије (нпр. учешће у Дану европске сарадње или сличним програмима);
- d) Давање смерница корисницима (пре свега ВК) за правилно коришћење визуелног дизајна Пројекта;
- e) Представљање Програма на националним и међународним догађајима, конкурсима, приликом прикупљања података, итд.;
- f) Организовање или пружање подршке приликом организације програмских догађаја;
- g) Представљање и заступање Програма на регионалном нивоу, омогућавајући партнерима да прикупе информације потребне за развој својих пројекта;
- h) Помоћ приликом организовања активности везаних за информисаност и публицитет на регионалном нивоу у Србији и Мађарској;

- i) Преузимање улоге контакта за апликанте и партнере на регионалном нивоу.

Активности ће бити спроведене у складу са комуникацијском стратегијом, коју ће усвојити ЗНО.

Антиена ЗС

Антиена ЗС ће бити оформљена у Суботици (Србија), како би се обезбедило географски уравнотежено спровођење Програма задовољавањем потреба подносилаца захтева и са српске стране границе. У општем смислу, Антиена ЗС доприноси спровођењу задатака који су поверени ЗС. Задаци ће бити детаљно описани у Опису система за управљање и контролу, као и ревизорским траговима, а могуће и додатно уређени у приручнику за интерне процедуре.

Активности Антиене ЗС ће се финансирати из буџета за ТПо Програма.

Одговорности на националном нивоу:

Поред претходно наведених структура, земље учеснице ће бити одговорне за успостављање система контроле са циљем провере трошкова на националном нивоу и обезбеђивања кофинансирања.

Национална тела (НТ)

Национална тела представљају земље учеснице у Програму, тј. Мађарску и Србију. То су следећа тела: Кабинет Премијера, Канцеларија заменика државног секретара за међународне послове у Мађарској и Канцеларија за европске интеграције (КЕИ) Владе Републике Србије.

Национална тела спроводе следеће функције:

- a) Потписивање споразума или Меморандума о разумевању (МоУ), којима се регулишу одговорности земаља учесница;
- b) Доприносе изради Програма сарадње, као и његових могућих измена, и учествовање на састанцима ЗНО;
- c) Подршка ширењу информација о Програму, спровођење промотивних акција на националном нивоу;
- d) Успостављање и управљање системом контроле, како би се проверили трошкови на националном нивоу (ниво пројектних партнера и трошкови за ТПо) и обезбеђење адекватних извора финансирања за контролне активности у оквиру буџета за ТПо у складу са одобреном финансијском структуром Програм сарадње;
- e) Одговорност за развој смерница за специфичне контроле на националном нивоу, на основу смерница на програмском нивоу које је развио ЗС;
- f) Обезбеђење обавезног кофинансирања за ТПо у складу са одобреном расподелом средстава;
- g) Управљање системом плаћања за национално кофинансирање за ТПо, укључујући проверу трошкова и пружање информација о токовима плаћања националног кофинансирања за ТПо;
- h) Откривање и исправљање неправилности, повраћај непрописно исплаћених

средстава у складу са Одељком 5.5;

- i) Приступ и коришћење система за праћење и информисање ИМИС.

Контролна тела (КТ)

У складу са чланом 37 (1) ИПА II Уредбе, свака партнерска земља ће именовати тело или особу одговорну за спровођење провере корисника на својој територији („контролор(и)“). УТ ће осигурати да трошкови сваког корисника који учествује у пројекту буду верификовани од стране одређеног контролора. Свака партнерска земља ће бити одговорна за спровођење провера на својој територији и земље учеснице ће такође обезбедити да трошкови корисника могу бити проверени у року од три месеца од подношења докумената од стране релевантног корисника.

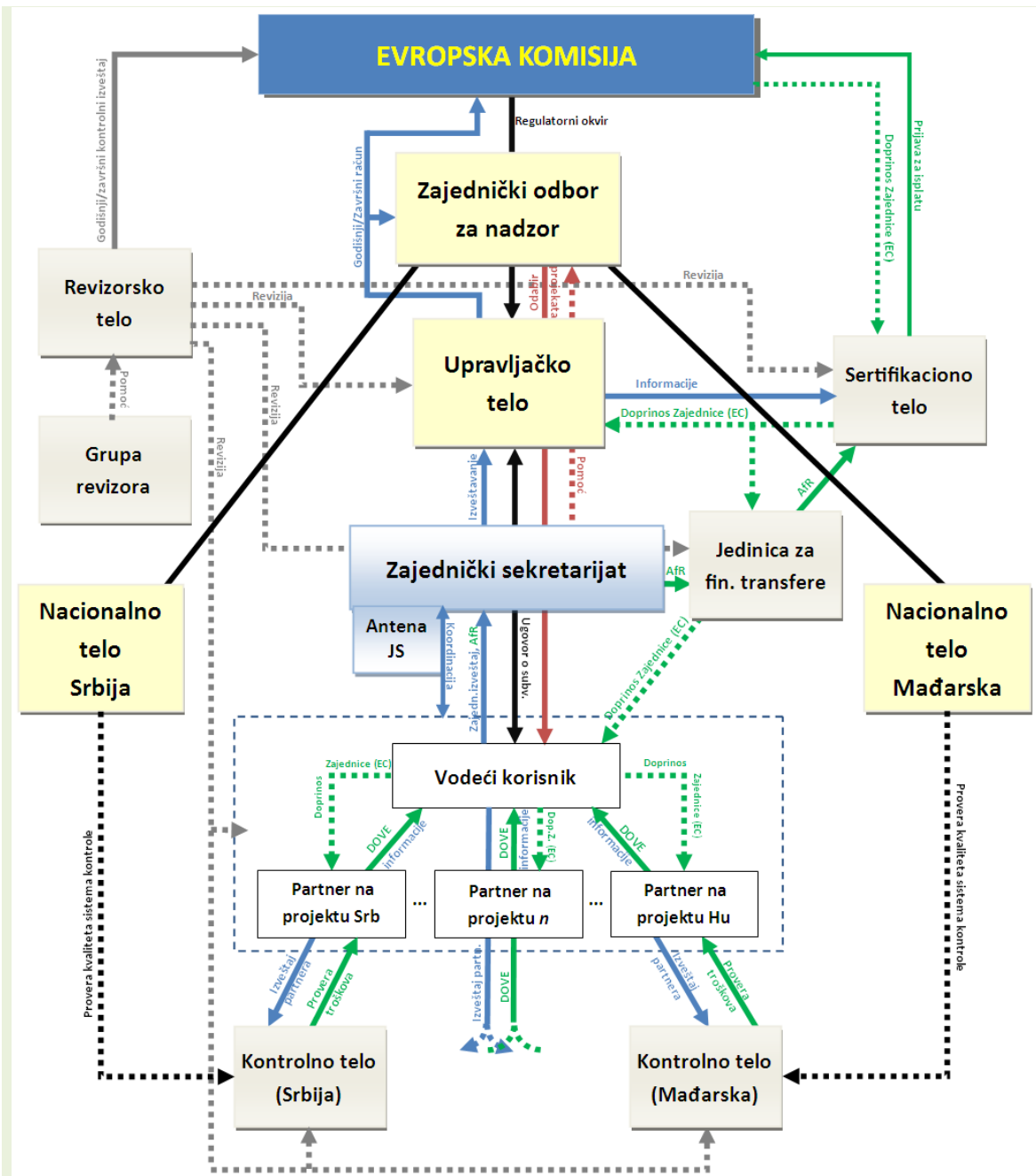
Одговорно контролно тело сваке од партнерских земаља проверава фактуре или рачуноводствену документацију једнаке правне снаге које је поднео партнер(и) и проверава износ кофинансирања производа и услуга, исправност пријављених трошкова и усклађеност тих трошкова и релевантних (делова) пројеката са релевантним правилима која важе на ЕУ и националном нивоу. Провере које врше контролна тела се састоје од административних провера и провера на лицу места. Одговорно контролно тело сваке државе учеснице издаје изјаву о потврди трошкова партнеру у пројекту, у складу са стандардним формуларом за пројекат.

Именовани контролори за Програм ће радити у оквиру:

- Канцеларије програма Сечењи (СЗПО) у Мађарској;
- Сектора за уговарање и финансирање програма из средстава ЕУ, Министарство финансија, Влада Републике Србије.

Контролна тела у СЗПО ће функционисати потпуно независно од ЗС, задржавајући институционалне аранжмане из периода 2007-2013. године. Неће постојати конфликт интереса између чланова ЗС и контролора.

Доле наведени графикон представља претходно описане аранжмане за управљање и контролу.

Аранжмани и процедуре за управљање, спровођење и контролу Програма

ЗНО ће одобрити детаљан опис система за управљање и контролу након што Програм сарадње буде одобрен и ЗНО буде оформљен. Имајући у виду да је на основу налаза текуће анализе система за управљање и контролу за период 2007-2013. године закључено да је систем био у складу са важећим прописима и да је успешно функционисао, постојећи аранжмани и процедуре ће у великој мери наставити да се примењују. Главни принципи су у сажетој форми приказани у наставку текста:

Радни језик програма је енглески.

Оцењивање и избор операција:

У оквиру Програма ће бити примењиване две врсте процедура за избор операција: отворени позиви и рестриктивни позиви за стратешке пројекте. С обзиром на примењени

стратешки приступ, значајан део Програма ће бити усмерен кроз рестриктивне позиве. Стога, да би се осигурало ефикасна расподела ресурса и олакшао правовремени почетак стратешких пројеката за које се очекује релативно комплексно спровођење, први позив који ће бити објављен биће рестриктивни позив. Земље учеснице ће се потрудити да апликациони пакет буде припремљен до тренутка оформљења ЗНО, како би ЗНО могао да га одобри одмах након тога.

У случају обе врсте позива, отворених и рестриктивних, критеријуми прихватљивости ће бити стављени на располагање подносиоцима захтева путем водича за подносиоце предлога пројеката који ће одобрити ЗНО. Критеријуми за избор операција ће бити објашњени у приручнику за оцењивање који ће одобрити ЗНО. Поред водећих принципа за избор операција који су наведени у Одељку 2 за сваку ПО, пројекти који укључују операције интегрисане природе имаће предност у свим ПО.

У случају рестриктивног позива, због велике важности успешног спровођења стратешких пројеката, примењиваће се строжији професионални критеријуми, који ће посебно истицати следеће аспекте:

- Припремљеност пројекта;
- Искуство водећег корисника;
- Састав и искуство партнерства;
- Директан допринос показатељима и специфичном циљу одговарајуће ПО;
- Прекогранична релевантност;
- Усклађеност са ЕУ / националним / регионалним стратегијама и приоритетима политика (нпр. ЕУДСР, Оквирна директива Европске уније о водама, итд.);
- Пројекти који ће користити резултате ранијих пројеката које је финансирао неки од претходних програма (за период 2007-2013. или 2004-2006. године) ће имати предност.

Уговарање:

Након што ЗНО одобри предлог пројекта, биће потписан уговор о донацији између УТ и ВК. Уговор ће бити на енглеском језику. Уговор о финансирању ће садржати све неопходне информације: правни оквир; циљ финансирања; активности, план рада, максимални допринос; услове за прихватљивост трошкова; ограничења за измене у буџету; захтеве и рокове за извештавање; процедуре за захтеве за исплате; права и обавезе ВК; неопходну рачуноводствену документацију; процедуре за повраћај средстава; публицитет; власништво (укључујући право на ширење информација); правила о стварању прихода; уступање, правну сукцесију и парницење; клаузуле о личној одговорности, итд. Коначна одобрена примљена документација и званично одобрење пројекта од стране ЗНО ће бити саставни део уговора о финансирању.

Набавке:

У складу са чланом 45 ИПА II Уредбе, за доделу уговора за услуге, добра и радове, процедуре за набавке ће бити у складу са одредбама у Поглављу 3 Главе II Уредбе (ЕУ, Еуратом) број 966/2012 и Поглавља 3 Главе II Делегиране уредбе (ЕУ) бр. 1268/2012, које се примењују у целом програмском подручју, и у земљама чланицама и на територији корисника ИПА II. За уговоре о услугама, добрима и радовима које ће додељивати УТ у оквиру специфичне расподеле буџета за операције ТПо, процедуре за набавку које ће примењивати УТ могу бити оне које су прописане у националном законодавству.

Извештавање, надзор и плаћање:

Надзор Програма ће бити вршен кроз систем ИМИС, који ће прикупљати техничке и финансијске информације на нивоу пројекта. Извештавање ће пружити ВК у име целокупног партнерства, кроз периодичне и завршне извештаје које ће подносити ЗС-у. ЗС ће проверити усклађеност извештаја и одобрити их. Подаци из извештаја ће се складиштити у систему који ће заузврат, на основу њих, креирати извештаје који ће бити подношени ЕК. ЗС ће надзирати спровођење пројекта уз учешће Антене ЗС. Сертификационо тело ће вршити плаћања ка ВК-има.

5.5 Расподела обавеза међу партнерским земљама у случају финансијских корекција које може да наложи Управљачко тело или Европска комисија

У складу са чланом 27 Уредбе ЕУ бр. 1299/2013, УТ ће обезбедити да било који износ који би био плаћен као резултат неке нерегуларности треба да буде враћен од стране главног или појединачних корисника. Корисници ће морати да врате ВК-у сва средства која су им неоправдано исплаћена.

Уколико ВК не успе да поврати средства од других корисника, или УТ не успе да поврати средства од главног или појединачних корисника, земља партнер на чијој се територији налази корисник ће Управљачком телу надокнадити било који износ који је нерегуларно исплаћен том кориснику. УТ ће бити одговоран за повраћај релевантних износа општем буџету Уније.

У складу са чланом 122 Уредбе ЕУ бр. 1303/2013, ако се износ који је нерегуларно исплаћен кориснику не може повратити, и то као резултат грешке или немарности земље партнера, земља партнер ће се сматрати одговорном за повраћај наведеног износа у буџет ЕУ.

У року од месец дана од тренутка када ЕК усвоји Програм, држава партнер ће информисати УТ о телу (укључујући назив и адресу организације, име, положај, броју телефона и факса особе) одговорном за повраћај неискоришћених или нерегуларно исплаћених износа у случају неуспешне процедуре повраћаја између УТ и ВК. УТ ће бити информисан о свим променама горе наведених података у року од пет радних дана.

У случају да ЕК донесе одлуку о финансијским корекцијама и повраћају, СТ и УТ ће одредити финансијске обавезе партнерских земаља, на основу извештаја ревизије или било ког другог облика преписке са Комисијом. У складу са одлуком, Држава партнер ће бити одговорна за повраћај одређеног износа што је пре могуће, а најдуже у року од годину дана.

Земље учеснице могу одлучити да не изврше повраћај износа који је био нерегуларно исплаћен уколико износ који је потребно повратити од корисника, не рачунајући камату, не прелази 250 евра у доприносу из Фонда.

5.6 Коришћење евра

Одабрани метод за конверзију трошкова направљених у другој валути

У складу са чланом 46 (2) ИПА ИИ Уредбе о спровођењу, примењиваће се члан 28 тачка (б) Уредбе ЕУ бр. 1299/2013 у вези с коришћењем евра, односно, корисници ће трошкове конвертовати у евре користећи месечни рачуноводствени валутни курс Комисије за месец током којег је трошак поднесен на проверу контролору, у складу са чланом 23 те Уредбе.

Конверзију ће проверити УТ или контролор у партнерској земљи у којој се корисник налази.

ЕК ће електронским путем објављивати валутни курс сваког месеца. Због тога што ни Мађарска ни Србија још увек нису увеле евро као валуту, биће коришћен претходно наведени метод.

У случају да евро постане валута Државе чланице, процедура за конверзију која је наведена у ставу 1 члана 133 Уредбе ЕУ 1303/2013 ће наставити да се примењује на све трошкове које је СТ евидентирао до тренутка ступања на снагу фиксног курса за конверзију домаће валуте у евре.

5.7 Укључивање партнера

Партнери и њихове улоге у припремању Програма

У складу са принципом вишеслојног управљања, учешће партнера је било централна компонента током израде Програма. Оперативна група (Таск Форце, у наставку текста РГ) је координисала процес израде програма. РГ се састоји од представника релевантних министарстава и организација на регионалном/окожном нивоу, из Мађарске и Србије. Са мађарске стране, то је Кабинет премијера, СЗПО, Министарство јавне управе и правде (и следећи принцип правног наслеђа, Министарство спољних послова и трговине), Министарство националне економије, жупанија Чонград и жупанија Бач-Кишкун. Са српске стране, у укључене институције се убраја Канцеларија за европске интеграције Владе Републике Србије, Министарство регионалног развоја и локалне самоуправе (и следећи принцип правног наслеђа, Министарство државне управе и локалне самоуправе), Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине (и следећи принцип правног наслеђа, Министарство пољопривреде и заштите животне средине), Министарство саобраћаја, грађевинарства и инфраструктуре, Влада Аутономне покрајине Војводине и Стална конференција градова и општина. ЗС и УТ су такође укључени у процес израде програма. Приликом планирања, РГ добија подршку спољног конзорцијума, који се састоји од стручњака из Мађарске и Србије.

Главне фазе процеса израде програма су састанци РГ са учешћем чланова РГ, стручњака за израду програма и стратешке процене утицаја на животну средину (СЕА стручњаци), као и *екс анте* евалуатора. Поред тога, надлежни органи који су повезани са специфичним темама о којима се разговара (нпр. развој друмске и железничке инфраструктуре) су позвани да у својству посматрача учествују на тематски релевантним састанцима Оперативне групе. Улога ТГ – поред управљања и стратешке координације процеса планирања – је разматрање и одобравање главних учинка процеса израде програма (Иницијални извештај, Анализа ситуације укључујући SWOT анализу, радна документа у вези са стратегијом и садржајем нацрта Програма сарадње).

Службеник ЕК који је одговоран за програм је систематски укључиван у процес и информисан о статусу и постигнућима израде програма кроз писану комуникацију и учешће на специфичним састанцима РГ.

Секретаријат Министарског комесара ЕУСДР, који представља ЕУСДР, најважнију макрорегионалну стратегију за програмско подручје, такође је укључен у процес израде програма, са циљем усклађивања формулација у Програму са циљевима ЕУСДР.

Поред тога, од почетка процеса припремања Програма, доле наведени релевантни субјекти са обе стране границе директно и активно су укључени у складу са одредбама Кодекса понашања и на основу значајног доприноса РГ и ЗТС из Програма за 2007-2013. годину (на основу њиховог познавања локалних прилика и искуства са Програмом за 2007-

2013. годину):

- a) Јавни органи на регионалном или окружном и локалном нивоу, највећи градови, микро региони, представници високообразовних институција, истраживачки центри и остали јавни органи одговорни за примену хоризонталних принципа;
- b) Релевантни економски и социјални партнери, организације кластера, привредне коморе и пословна удружења;
- c) Релевантне цивилне организације, НВО (животна средина, енергија, рад, социјална питања укључујући друштвену укљученост, здравље, култура, сарадња међу народима, образовање).

Укључивање ових партнера је спроведено кроз серију радионица, интервјуа и онлајн јавних консултација, како би се гарантовао активан дијалог са њима (нпр. идентификовање локалних изазова и развојних потреба, конкретне активности и идеје за пројекте, постојећи и потенцијални подносиоци захтева, мреже за сарадњу итд.).

Радионице РАДИОНИЦА организоване како би се релевантни субјекти укључили у процес израде пројекта:

- РАДИОНИЦА 1: дискусија о главним одликама регионалне анализе и SWOT; 11. јула 2013. године (више од 60 учесника);
- РАДИОНИЦА 2: радионице на окружном/регионалном нивоу: дискусија о предложеној структури циљева и очекивања у вези са садржајем приоритетних смерова (24. и 26. септембра и 2. октобра 2013. године) (укупно око 100 учесника);
- РАДИОНИЦА 3: дискусија о садржају предложених приоритетних смерова, 26. новембра 2013. године (више од 130 учесника);
- РАДИОНИЦА 4 и РАДИОНИЦА 5: дискусија о садржају и предложеним активностима у Нацрту Програм сарадње, 14. и 19. августа 2014. године.

РАДИОНИЦА 3 је имала значајну улогу у процесу израде програма. Ова радионица је пружила заједнички форум релевантним субјектима из Србије и Мађарске за детаљно разматрање приоритетних смерова и предлагање акција које ће бити спроведене кроз Програм сарадње. Неки од главних закључака са радионице, који су касније уграђени у Програм, су:

ПА1:

- Бављење водама је веома важно питање за заштиту животне средине, праћење површинских и подземних вода је неопходно;
- Наглашен је утицај вода на пољопривреду и туризам.

ПА2:

- Удруживање снага и напредовање малим корацима (инвестиције и активности мањег обима) могу довести до добрих идеја и резултата;
- Питање коришћења малих граничних прелаза би требало додатно нагласити и унапредити (растеретило би веће граничне прелазе, нарочито током врхунца сезоне);
- Изградња бицикличких стаза је почела, али још увек није завршена. Неопходно је радити на завршетку ових радова.

ПА3:

- ИП би требало да допринесе развоју МСП и конкурентности регионалне економије;
- Развој радне снаге, образовање и обука за одрасле су важни.

ПА4:

- Културну баштину треба популарисати, како би постала привлачна туристима;
- Акције које су директно повезивале људе су биле једна од најуспешнијих области сарадње и показало се да су одрживе.

У вези са пројектима од потенцијалне стратешке важности, спроведена је серија консултативних акција у облику састанака и телефонских консултација, сталног услуга за пружање подршке, као и путем организовања заједничких састанака за припремање и оцењивање.

Главни доносиоци одлука, релевантни субјекти (председници жупанија, представници ресорних министарстава, Национална тела, итд.) су у више наврата интервјуисани у складу са напретком процеса израде програма.

Подељена су четири билтена, са циљем информисања шире јавности о статусу процеса израде програма, уз могућност постављања питања. Покренуте су онлајн јавне консултације како би се коментари и став јавности у вези са нацртом Програм сарадње узели у обзир. Закључке ових консултација је размотрио и обрадио конзорцијум спољних стручњака одговоран за израду програма и укључио их у Програм тамо где је то било релевантно. Коментари су углавном били позитивни и предлагали су мање измене у формулисању прихватљивих активности или потенцијалних циљних група. Неки коментари су се дотакли питања која је потребно размотрити током спровођења (нпр. током позива за предлоге или праћења).

Партнери и њихова улога у спровођењу Програма

Приликом примене Делегиране уредбе Комисије (ЕУ) бр. 240/2014 од 7. јануара 2014. године о Европском кодексу добре праксе за партнерство у оквиру Европских структурних и инвестиционих фондова, релевантни партнери из обе државе учеснице ће бити укључени у припрему и спровођење Програма, укључујући њихово учешће у ЗНО.

Земље учеснице имају намеру да осигурају блиску сарадњу између јавних органа на националним, регионалним и локалним нивоима у обе државе учеснице, као и са приватним и осталим секторима.

Релевантни партнери су идентификовани на следећи начин:

- a) Надлежни национални, регионални, локални, урбани и остали јавни органи;
 - актери на националном нивоу, укључујући ресорна министарства из сектора у којима су Програмом планиране интервенције (нпр. животне средине, економије, регионалног развоја),
 - представници на регионалном нивоу из жупанија и АП Војводине,
 - већи градови,
 - високообразовне институције и истраживачки центри.
- b) Економски и социјални партнери;
- c) Привредне и индустријске коморе;
- d) Организације цивилног друштва.

Током програмског периода 2007-2013. године, надлежни органи на националном, регионалном и локалном нивоу су учествовали у раду ЗНУО. Постојећи ЗНУО ће бити проширен, како би се осигурала укљученост релевантних партнера за период 2014-2020. године. Комплетно уређење и конкретне улоге свих партнера ће бити укључени и представљени током рада ЗНО и наведени у Пословнику ЗНО.

6 ОДЕЉАК 6: ХОРИЗОНТАЛНИ ПРИНЦИПИ

6.1 Одрживи развој

Стратешка процена утицаја на животну средину (СЕА) је спроведена паралелно са процесом израде програма. Програмски документ је узео у обзир предлоге процеса СЕА. Извештај СЕА је дефинисао да главни фокус Програма треба да буде заштита и побољшање животне средине, стварање погодних услова за економске активности (пољопривреда, туризам) и подршка одрживим начинима превоза.

Одрживи развој је био један од главних принципа током процеса израде програма – што се осликава у налазима Анализе ситуације и описима Приоритетних смерова, као и у предвиђеним мерама. Три од четири одабрана Приоритетна смера директно доприносе одрживом развоју ПР, и то су:

ПО 1: Побољшање прекограничног управљања водама и система управљања ризиком

Спровођење овог ПО доприноси принципу одрживог развоја посебно истичући специфичности ПР:

- Очување квалитета вода (на основу Оквирне директиве Европске уније о водама);
- Спречавање ризика и штете проузрокованих климатским променама;
- Очување природних станишта и екосистема;
- Популарисање обновљиве енергије тамо где је то релевантно на одржив начин.

ПО 2: Смањење уских грла у прекограничном саобраћају

Побољшања у инфраструктури јавног саобраћаја у програмској области ће допринети развоју одрживог саобраћаја кроз следеће активности:

- Усклађивање планова за развој саобраћаја са циљем смањења емисија ЦО₂, обезбеђења међусобне повезаности и пружања лакшег и јефтинијег приступа тржиштима;
- Побољшање квалитета услуга и безбедности путника, нарочито у случају јавног саобраћаја;
- Побољшање железничког саобраћаја у пограничном региону.

ПО 3: Подстицање сарадње у области туризма и културног наслеђа

Све активности у оквиру овог ПО ће посветити посебну пажњу унапређењу одрживог коришћења и развоја природне и културног наслеђа, истовремено штитећи и чувајући функционалност еколошке мреже.

ПО 4: Повећање конкурентности МСП кроз развој заснован на иновацијама

Операције које се финансирају у склопу овог ПО се могу фокусирати на специфична поља која директно доприносе одрживом развоју, као што су:

- Унапређење чистих и „зелених“ технологија, технологија које смањују индустријско загађивање, хемијско загађивање, итд;
- Образовање, обука и сервиси за подршку у контексту заштите животне средине и одрживог развоја.

Одрживи развој ће и касније бити узиман у обзир, приликом процене и избора пројеката, као и приликом праћења и спровођења, на основу следећих принципа:

- Давање предности пројектима који показују ефикасност у коришћењу ресурса и одрживост (биће узето у обзир током спровођења и одржавања);
- Инвестиције са значајним негативним директним или индиректним еколошким и климатским последицама ће бити избегаване. У случају активности у области изградње или реконструкције, ове последице морају бити процењене у предлогу пројекта;

- Примена компензаторних мера и тежња да се ублажи штета ће бити представљени у предлогу пројекта, тамо где то буде релевантно (нпр. у вези са сливним подручјима у случају мера заштите квалитета вода у склопу ПА1, или у вези са заштићеним подручјима у случају коришћења природне наслеђа у туристичке сврхе у склопу ПА3, итд.);
- Архитектонска решења која нису штетна за климу (нпр. коришћење тзв. тихих коловоза, пасивно смањење буке, непропусна атмосферска канализација, итд.) и у случају грађевинских радова, биће дата предност зградама које се уклапају у остатак пејзажа. Пожељно је коришћење модерних, савремених зелених технологија за инвестиције.

Формулар за пријаву пројекта ће садржати одељак у коме подносиоци пријава треба да опишу допринос пројекта одрживом развоју. Током процене квалитета оцењиваће се до које мере је одрживост узета у обзир приликом осмишљавања пројекта и планирања активности, као и да ли је изјава подносиоца пријаве оправдана. Програмом се такође могу дефинисати специфични Показатељи за акције у Позиву за предлоге и Смерницама за подносиоце пријава, како би се измерио и пратио допринос спроведених пројеката одрживом развоју.

6.2 Једнаке могућности и недискриминација

Програм ће имати у виду принципе једнаких могућности и недискриминације и осигурати да они буду узети у обзир током свих фаза спровођења, као и у контексту управљања Програмом (ПО 5). Потребне различитих циљних група у опасности од дискриминације и захтеви који обезбеђују приступачност особама са инвалидитетом ће бити испоштовани.

Током процеса израде програма, посебна пажња је посвећена унапређењу принципа једнаких могућности и недискриминације у свим фазама: приликом избора циљних група и потенцијалних корисника, осмишљавања врста активности и процесу консултација. Током спровођења пројекта, сви пројекти ће бити у обавези да избегавају дискриминацију било које врсте и осигурају да њихове активности буду усаглашене са принципима једнаких могућности. Поред тога, биће примењени специфични критеријуми за избор ПО, чиме ће се осигурати давање предности интервенцијама које доприносе једнаким могућностима и недискриминацији рањивих група (укључујући етничке мањине, особе са инвалидитетом, старе особе, децу, жене, незапослене, итд. зависно од тога шта је релевантно за дату акцију).

У случају **ПО 1: Побољшање прекограничног управљања водама и система управљања ризиком**, предност ће бити дата пројектима који:

- Унапређују друштвену укљученост рањивих група које могу бити погођене климатским променама или било којом другом врстом еколошких ризика (загађење, поплаве, суше, итд.);
- Имају утицај на сиромашније територије са већим процентом становништва које припада рањивим групама;
- Омогућавају особама са инвалидитетом приступ заштићеним подручјима;
- Обезбеђују рањивим групама приступ информацијама и образовању везано за загађивање, превенцију ризика, заштиту природе, итд.

У случају **ПО 2: Смањење уских грла у прекограничном саобраћају**, предност ће бити дата пројектима који:

- Грађанима у удаљеним областима пружају лакше и краће начине транспорта;
- Узимају у обзир посебне потребе специфичних циљних група (нпр. аутобуске или железничке станице или средства комуникације за особе са инвалидитетом);
- Имају утицај на сиромашније територије са већим процентом становништва које припада

рањивим групама.

У случају **ПО 3: Подстицање сарадње у области туризма и културног наслеђа**, предност ће бити дата пројектима који:

- Негују културну сарадњу међу мањинама;
- Представљају и популаришу културну баштину етничких мањина;
- Омогућавају рањивим групама приступ информацијама и образовању;
- Омогућавају особама са инвалидитетом приступ културним знаменитостима и догађајима;
- Негују активности за децу и младе, са циљем унапређења и ширења знања о друштвеној интеграцији и сарадњи;
- Имају утицај на сиромашније територије са већим процентом становништва које припада рањивим групама.

У случају **ПО 4: Повећање конкурентности МСП кроз развој заснован на иновацијама**, предност ће бити дата пројектима који:

- Укључују иновативне акције које помажу у свакодневном животу рањивих група или им пружају посебне сервисе;
- Унапређују предузетништво и могућности за samozapoшљавање рањивих група (нарочито жена и младих);
- Доприносе стварању прилика за запошљавање рањивих група;
- Укључују партнере који су предани осигурању недискриминације и једнаких прилика у својим организацијама (нпр. имају релевантне политике, уводе интерне правилнике, запошљавају особе са инвалидитетом, итд.);
- Укључују рањиве групе у пројектне активности као што су обуке, студијски боравци, итд.

Формулар за пријаву пројекта ће садржати одељак у коме подносиоци пријава треба да опишу допринос пројекта једнаким могућностима и недискриминацији. Током процене квалитета оцењиваће се до које мере су једнаке могућности и недискриминација узети у обзир приликом осмишљавања пројекта и планирања активности, као и да ли је изјава подносиоца пријаве оправдана. Програмом се такође могу дефинисати специфични Показатељи за акције у Позиву за предлоге и Смерницама за подносиоце пријава, како би се измерио и пратио допринос спроведених пројеката једнаким могућностима и недискриминацији.

6.3 Равноправност мушкараца и жена

Принцип равноправности полова ће се примењивати у свим сферама спровођења Програма, као и када се ради о управљању Програмом (ПО 5). Генерално, сви пројекти ће имати обавезу да избегавају дискриминације у било ком облику и да осигурају да су њихове активности усклађене са принципима равноправности мушкараца и жена.

Формулар за пријаву пројекта ће садржати одељак у коме подносиоци пријава треба да опишу допринос пројекта равноправности мушкараца и жена. Током процене квалитета оцењиваће се до које мере је равноправност мушкараца и жена, узета у обзир приликом осмишљавања пројекта и планирања активности, као и да ли је изјава подносиоца пријаве оправдана.

Кроз Програм ће се мерити укљученост мушкараца и жена у процес надзора и оцењивања када то буде релевантно. У ту сврху, Програмом се могу дефинисати специфични Показатељи за акције у Позиву за предлоге и Смерницама за подносиоце пријава, како би се измерио и пратио допринос спроведених пројеката равноправности мушкараца и жена (нпр. број жена и мушкараца који учествују у програмима обуке или студијским боравцима, број предузећа или институција које се баве истраживањима и иновацијама у којима су жене на водећим позицијама, број жена које учествују у истраживачким програмима, итд.).

АНЕКСИ

(Постављени као засебни документа у систем за електронску размену података.)

АНЕКС 1: Извештај и сажетак *ex-ante* оцењивања

АНЕКС 2: Писмена потврда сагласности на садржај програма сарадње
(Референца: Члан 8(9) Уредбе ЕУ бр 1299/2013)

АНЕКС 3: Мапа подручја које је обухваћено програмом сарадње

АНЕКС 4: Стратешка процена утицаја на животну средину и нетехнички сажетак

АНЕКС 5/А: Методологија за одређивање показатеља резултата

АНЕКС 5/Б: Методологија за одређивање показатеља учинка